

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2018

Ivana Drahorádová

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

**Vznik a vývoj TOP 09 od roku 2009
do současnosti**

Ivana Drahorádová

Katedra občanské výchovy a filosofie
Vedoucí diplomové práce: PhDr. Josef Straceny, CSc.
Studijní program: Učitelství pro střední školy (N7504)

2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením PhDr. Josefa Stracného, CSc. s vyznačením všech použitých pramenů a spoluautorství. Souhlasím se zveřejněním diplomové práce podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů. Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, ve znění pozdějších předpisů. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu. Souhlasím s uložením své diplomové práce v databázi Theses.

V Neratovicích dne 6. 12. 2018.

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala PhDr. Josefovi Stracenému, CSc. za odborné vedení, trpělivost, vstřícnost, která dalece přesahovala běžný rámec a podporu při tvorbě diplomové práce a za mnoho podnětných informací a cenných rad týkajících se zvolené problematiky.

Abstrakt

Tato práce si klade za cíl vymezit okolnosti vzniku politické strany TOP 09, její následný vývoj, výsledky ve volbách v letech 2010 – 2018 a její aktuální postavení na současné politické scéně. V úvodu vymezím teoretická východiska a souvislosti, budu definovat politickou stranu, její místo ve stranickém systému a zmíním typologii politických stran. Následně se budu zabývat stranickým systémem s důrazem na stranický systém v České republice. V hlavní části diplomové práce popíši okolnosti vzniku strany TOP 09, vymezím programatiku strany a budu analyzovat příčiny úspěchů a neúspěchů strany v jednotlivých volbách, které se v České republice uskutečnily od roku vzniku strany, tedy od roku 2009 do současnosti, tedy do roku 2018. V práci vycházím z analytické, deskriptivní a komparativní metody.

Klíčová slova

Stranický systém, politická strana, TOP 09, politický vývoj České republiky, volby, volební program.

Abstract

The goal of this Thesis is to introduce the circumstances of creation the political party TOP09, its development, results in elections in years 2010 – 2018 and its position in current political scene. In the introduction I will define the theoretical background and context. I will introduce the political party, its place in the system and I mention the typology of political parties. Then I will describe the party system with an emphasis on party system in Czech Republic. In the main part of the Thesis I will describe circumstances of creation the political party TOP09 and define programmatic of the party. I'm going to analyze a reason of successes and failures of the party in elections, which took place on Czech Republic, since its creation in 2008 till present year 2018. In this thesis is based on analytical, descriptive and comparative methods.

Keywords

Party system, political party, TOP 09, liberalism, political developments in the Czech Republic, elections, election program.

Obsah

ÚVOD	8
1. POLITICKÁ STRANA	10
1. 1. Vznik politické strany v České republice	11
1. 2. Funkce politických stran	11
1. 3. Typologie politických stran	12
2. STRANICKÝ SYSTÉM	16
2. 1. Stranický systém v České republice	20
3. OKOLNOSTI VZNIKU POLITICKÉ STRANY TOP 09	24
4. VNITŘNÍ STRUKTURA A VEDENÍ STRANY	26
4. 1. Karl Johannes Nepomuk Josef Norbert Friedrich Antonius Wratislav Mena von Schwarzenberg.....	26
4. 2. Miroslav Kalousek.....	28
4. 3. Jiří Pospíšil.....	29
4. 4. Spolupráce a formování koalice STAN a TOP 09.....	31
5. CHARAKTERISTIKA STRANY	40
Programatika strany	42
6. VOLBY A VOLEBNÍ VÝSLEDKY	48
6. 1. Voličská základna TOP 09	48
6. 2. Volby do PSP	49
6. 2. 1. Volby do PSP ČR 2010	49
6. 2. 2. Volby do PSP ČR 2013	51
6. 2. 3. Volby do PSP ČR 2017	53
6. 3. Senátní volby	55
6. 4. Volby do krajských zastupitelstev	57
6. 5. Komunální volby	62
ZÁVĚR	65
SEZNAM ZDROJŮ A LITERATURY	67
Odborná literatura	67
Diplomové práce.....	68
Internetové zdroje	68

Úvod

V předkládané diplomové práci se budu zabývat politickou stranou TOP 09, okolnostmi jejího vzniku, jejím působením na české politické scéně a výsledky, kterých dosáhla ve volbách ve sledovaném období 2010 – 2018. Vzhledem k současné společensko-politické situaci shledávám téma působení, fungování a existence politických stran velmi aktuálním. Strana TOP 09 ihned po svém vzniku zaznamenala velké volební úspěchy, na které se jí však v posledních letech nedaří navázat a vzhledem k posledním odhadům je otázkou, zda by se v současné době vůbec dostala do Poslanecké sněmovny. Tématem a cílem této diplomové práce tedy bude nejen nalézt odpověď na otázku, jaká je role a místo TOP 09 na poli české politické scény, ale i to, co a jakým způsobem ovlivnilo její volební výsledky a do jaké míry lze volební propad přičítat externím vlivům.

Tato diplomová práce nejprve shrne dosavadní teoretická východiska typologie politických stran a stranických systémů a následně se bude konkrétně věnovat jednotlivým konkrétním tématům, jako jsou okolnosti vzniku strany, volební výsledky v jednotlivých volebních obdobích a fenomény, které tyto výsledky spoluurčovaly.

Práce je založena na komparativní metodě dostupných materiálů a jejich následné analýze a na deskriptivní metodě. Vzhledem k tomu, že strana TOP 09 je stranou v českém politickém prostředí relativně novou, vycházím především z internetových zdrojů, které jsou ze své podstaty schopny pružněji reagovat na aktuální politické dění. Výsledky jednotlivých voleb budu čerpat z volebního serveru ČSÚ, informace o jednotlivých vládách budu získávat z oficiálního webu vlada.cz a mnoho cenných informací, týkajících se především hodnotového zaměření a programatiky strany jsem čerpala z oficiálních internetových stránek strany TOP 09. V teoretické části práce vycházím z dostupné odborné literatury, která se věnuje typologii politických stran a stranickým systémům, především ze Sartoriho Stran a stranických systémů a Systémů politických stran od Miroslava Nováka.

V první kapitole se věnuji tématu politických stran z teoretického hlediska. Vymeším pojem politická strana a popíši proces vzniku politické strany a podmínky vzniku, které

určuje legislativa České republiky. Dále stručně vysvětlím, jaké funkce zastávají politické strany v politických systémech, jaké jsou typologie politických stran a jaká jsou hlediska takovýchto schémat.

Ve druhé kapitole vymezím vztahy mezi jednotlivými politickými stranami ve stranických systémech a zmíním, jaká jsou kritéria dělby jednotlivých systémů.

Ve třetí kapitole již budu zjišťovat, jaké byly okolnosti vzniku strany TOP 09, co zformování strany předcházelo a jaké byly přímé příčiny.

Čtvrtá kapitola se věnuje vnitřní organizační struktuře strany. Kromě vymezení jednotlivých stranických úrovní stručně představím tři dosavadní předsedy strany: Karla Schwarzenberga, Miroslava Kalouska a Jiřího Pospíšila. Dále v této kapitole budu analyzovat vztah mezi TOP 09 a politickým hnutím Starostové a nezávislí. Tyto dva subjekty spolu uzavřely roku 2009 Smlouvu o spolupráci a do roku 2016 tvořily poměrně stabilní politickou alianci, která v mnohém ovlivnila jednak jednotlivé volby a jednak vnitřní vývoj obou uskupení.

V páté kapitole vymezím ideologické a programové zaměření strany, její hodnotovou orientaci a její vize do budoucna.

V poslední, šesté kapitole, budu mj. na základě vymezení programových bodů popisovat její voličskou základnu a motivaci elektorátu strany volit právě TOP 09. Dále se soustředím na volby do Poslanecké sněmovny, do Senátu a do krajských a obecních zastupitelstev a na výsledky, kterých strana v jednotlivých volbách dosáhla a co bylo jejich příčinou.

1. Politická strana

Úvodem pro snazší orientaci a za účelem předejití případných dezinterpretací je třeba jasně vymezit pojmy, se kterými budu nadále v předkládané práci operovat. Stěžejním pojmem je termín politická strana. Dle politologického slovníku je politická strana „[...] organizovaná velká skupina lidí, dobrovolně se sdružujících za účelem získání politické (státní) moci. Politické strany vznikaly původně jako zájmové skupiny uvnitř mocenské elity, které začaly vytvářet místní skupiny (politické kluby) a postupně se organizovaly do politických stran. Pro politické strany jsou charakteristické: a) stabilní organizace zahrnující celou zemi, resp. region, b) stabilní ztotožnění se členů s organizací (na základě ideologickém nebo pragmatickém).“¹ Tato definice koreluje s názorem, že na počátku 19. století byly politické strany chápány jako „jako sdružení lidí, kteří vyznávají stejné učení.“² Ovšem postupným vývojem je takovéto označení v současné době příznačnější spíše pro intelektuální kluby. Dále: pokud bych stranu definovala jako „[...] seskupení určené k účasti na politickém životě, k částečnému, nebo úplnému dobytí moci a prosazení myšlenek a zájmů svých členů,“³ neozřejmila bych dostatečně podstatný rozdíl mezi stranou a nátlakovou skupinou, která se tak jako strana snaží kromě svých ideálů prosadit i své zájmy. Podstatnou proměnnou je fakt, že strana se snaží vyhledávat podporu občanů ve volbách na základě prezentace programatiky a ideového přesvědčení a fakt, že strana má na rozdíl od hnutí trvalý zájem veřejnou moc aktivně vykonávat, nejen takovou moc ovlivňovat.

V souvislosti s politickými stranami nelze nezmínit a vymezit si termín politické hnutí. Ve srovnání se stranou je hnutí méně hierarchizované, institucionalizované a hnutí primárně – na rozdíl od politických stran – většinou neusilují o přímý podíl na moci. Jsou to tzv. volné a monotematické skupiny, které často vznikají ve snaze poukázat na konkrétní téma nebo problém. Příkladem budiž různá ekologická nebo gender hnutí.⁴

¹ ŽALOUDEK, Karel. *Encyklopedie politiky*. Praha: Libri, 1996. Strana 322.

² NOVÁK, Miroslav. *Systémy politických stran*. Praha: SLON, 1997. Strana 21.

³ Tamtéž.

⁴ Tamtéž.

1. 1. Vznik politické strany v České republice

Vznik politické strany je podmíněn registrací na ministerstvu vnitra České republiky. „Návrh na registraci mohou podat minimálně tři osoby (přípravný výbor). K návrhu je třeba připojit petici s podpisy alespoň jednoho tisíce občanů a stanovy. Ve stanovách musí být uvedeny zejména název a sídlo strany, programové cíle, práva a povinnosti členů a údaje o vnitřní organizační struktuře strany. Splní-li navrhovatelé předepsané formální požadavky, registruje stranu ministerstvo vnitra.“⁵ Ministerstvo může návrh na registraci zamítnout v případě, že jsou stanovy strany v rozporu s Ústavou a se zákony republiky, pokud strana porušuje demokratické principy státu, pokud program strany směřuje k potlačování práv občanů, nebo v případě, že se sídlo strany nachází mimo území České republiky.

1. 2. Funkce politických stran

V demokratickém systému hrají politické strany nezastupitelné role. Funkcionalistický přístup ospravedlňuje vznik politických stran rolemi, které v parlamentarismu zastávají. V prvé řadě jsou strany jakýmsi spojovacím článkem mezi občany a aktuálním politickým děním. Prostřednictvím stran se občané svou volbou podílí na výkonu státní moci. S tím úzce souvisí i funkce mobilizační – strana vybízí občany a potencionální voliče, aby svou vůli projevíli v demokratických volbách a tedy se voleb aktivně účastnili. Další základní funkcí strany je funkce socializační, která vede k politické socializaci členů strany a jejich voličů a sympatizantů. Ti se aktivně účastní volebních shromáždění, podílejí se na organizaci nejrůznějších politických akcí, happeningů, demonstrací apod. a v ideálním případě pociťují vzájemnou sounáležitost. V neposlední řadě je velmi důležitou funkcí při sestavování vlády funkce politicko-organizační.

Funkcionalisté spatřují hlavní smysl politických stran v „[...] rekrutování a střídání řídicích pracovníků, ve strukturování veřejného mínění [...], v integraci sociálních skupin a především v kontrole, koordinaci a stabilizaci vládních orgánů.“⁶

⁵ VODIČKA, Karel; CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky. Historie a současnost*. Praha: Portál, 2003. Strana 205.

⁶ NOVÁK, Miroslav. *Systémy politických stran*. Praha: SLON, 1997. Volně parafrázováno ze strany 42.

1. 3. Typologie politických stran

Součástí teorie politických stran jsou od 19., resp. 20. století snahy o vymezení a jasnou klasifikaci stran. Tyto typologie si kladou za cíl uvést jakési schéma, které rámcově rozdělí strany do pomyslných skupin podle typických a charakteristických znaků. Velmi často tyto typologie reflektují organizaci a ideologicko-programové zaměření stran. Výsledkem dělení dle tohoto kritéria je tradiční rozdělení stran na pravici, levice a strany středu, čemuž předcházelo dělení na strany monarchistické a strany liberální a „*Další vývoj pak vedl k tomu, že jako pravicové jsou traktovány strany především konzervativní s křesťanskodemokratické a jako levicové sociálnědemokratické a komunistické.*“⁷

Nicméně platí, že politické strany jsou klasifikovány různými způsoby a podle různých kritérií, tedy i typologií politických stran je vícero druhů.

Pokud zohledníme hledisko organizace strany, dělí se strany na strany **kádrové** a **masové**. Toto dělení⁸ patří spolu s dělením dle ideologického směřování k nejběžnějšímu a nejrozšířenějšímu. V současné době se s kádrovou stranou setkáváme v komunistických systémech. Jedná se o stranu, ve které se angažují převážně vyškolení straníci, od kterých se očekává maximální míra loajality a *doktrinní ukázněnosti*.⁹ Kromě toho se kádrová strana orientuje na silné a významné osobnosti veřejného života, jejichž prestiž a personální profil mají straně přinést další voliče a sympatizanty. Přijetí do takového typu strany je poměrně náročný proces a čekatel musí splnit přísná kritéria. Typickým příkladem kádrové strany je dnešní Čínská komunistická strana, nebo Národně socialistická německá dělnická strana v hitlerovském Německu. Masová strana se naproti tomu, jak již plyne z jejího názvu, snaží oslovit masy a jejím cílem je rozsáhlá členská základna. Důraz je v tomto případě kladen na vnitřní organizaci, spolehlivý stranický aparát a stabilní a pevnou strukturu. Typickou masovou stranou je

⁷ Politické strany a jejich typologie[online]. [citováno dne 2. 12. 2018]. Dostupné z: <<https://is.muni.cz/do/law/shop/publikace/67423851/210-8365-Ukazka.pdf>>.

⁸ DUVERGER, Maurice. *Politické strany*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016.

⁹ SMÍŠKOVÁ, Tereza. Politické strany a systémy politických stran [online]. Praha, 2011 [citování dne 2. 12. 2018]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/6w6poo/?lang=en;furl=%2Fid%2F6w6poo%2F>>. Bakalářská diplomová práce. Bankovní institut. Veoucí práce: Mgr. Michal Houska. Strana 13.

„Labouristická strana ve Spojeném království, která si vybudovala pevnou organizační strukturu, a jejím úkolem bylo hlavně mobilizovat podporu dělnictva.“¹⁰

Jestliže budeme při klasifikaci reflektovat ideologické hledisko, dostaneme se k základnímu dělení stran na **pravici** a **levici**, viz výše. Pravice se svými hodnotami hlásí ke konzervativní tradici a zpravidla mají podporu podnikatelů a střední a vyšší vrstvy. Obecně tyto strany podporují tradiční kulturní hodnoty, ekonomickou svobodu člověka a zasazují se o minimální zásahy státu do života občanů. Mezi ekonomické priority pravicových stran patří nízká míra inflace a motivující a srozumitelné podmínky pro svobodné podnikání. Krajní pravicové strany jsou často spojovány s nacionalistickými a xenofobními tendencemi. Levice naopak upřednostňuje nulovou nezaměstnanost a sociálně odpovědný a silný stát. Levicové strany jsou charakteristické svým ochranářstvím a snahou o poskytování sociálních jistot, kterýchž chtějí dosáhnout solidárním přerozdělováním bohatství a privilegií. Levicoví politici deklarují silný stát a státní ochranářství a obvykle hájí práva nižších a středních vrstev, ze kterých se současně rekrutují její voliči a sympatizanti. Důraz je kladen na kolektivismus (na rozdíl od pravicového individualismu).¹¹ V současné době se však mnohdy jasné a zřetelné rozdíly mezi stranami v politické praxi pomalu stírají a žádná strana ze středu politického spektra (pokud pomineme extremistické strany) není jasně a čistě levicová nebo pravicová.

V tomto ohledu dělení ještě stručně zmíním tzv. **catch-all party**, kterou definoval Otto Kirchheimer. Jedná se o stranu, která do jisté míry rozvolňuje svůj ideologický princip, aby oslovila široké spektrum voličů a víceméně se tak vymaňuje z tradiční pravolevé klasifikace.¹² *„Vznik catch-all stran determinovalo několik zásadních společenských jevů poloviny 20. století. Prvním a zásadním bylo rozpouštění jasných štěpících linií ve společnosti. Catch-all strany byly reakcí na rozvolnění společenských tříd. Najednou pracující nemuseli volit jen socialisty a vlastníci pozemků konzervativce.“*¹³ Catch-all

¹⁰ Tamtéž. Strana 14.

¹¹ DUVERGER, Maurice. *Politické strany*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016.

¹² FIALA, Petr; STRMISKA, Maxmilián. *Teorie politických stran*. Brno: Barrister and Principal, 1998.

¹³ Catch all strana neboli strana všelidová[online]. c2018[citováno dne 2. 12. 2018]. Dostupné z: <<http://www.politicky-slovník.cz/politicke-mysleni/catch-all-strana/>>.

strana prakticky veškerou svou předvolební činnost podřizuje volebnímu úspěchu a srozumitelné směřování a ideologický koncept se velmi snižuje. Ve straně se angažují profesionálové, kteří tvoří jen velmi obecný a často populistický volební program, který reflektuje soudobé palčivé problémy společnosti. Od masové strany se catch-all party kromě jiného liší soustředěním se na vedení strany a stranickou jednotu. Velmi dobrým příkladem catch-all party je Babišovo Hnutí ANO, které beze zbytku naplňuje výše popsané principy a charakteristiky.

Specifickým typem v rámci klasifikace politických stran jsou strany **ústavní** a **strany revoluční**. Strany ústavní respektují nároky ostatních stran a aktuální rozdělení politické moci, které bylo nastoleno posledními demokratickými volbami. Uznávají demokratické instituce a celý proces a systém voleb. Naopak strany tzv. revoluční jsou „*politické strany, které jsou zjevně (manifestně) nepřátelské politickému systému a jeho hodnotám (tzv. antisystémové strany)*“.¹⁴ Stávající uspořádání se svou činností snaží rozložit, a pokud ve svém snažení uspějí, často se po uchopení moci stávají stranami vládnoucími a režimními.

V poslední řadě bych ráda zmínila klasifikaci stran podle Jeana Blondela. Blondel vychází ve své typologii stran z předpokladu, že ideologie je důležitým určujícím momentem činnosti politických stran a jistý postoj vidí již v prostém odmítání nějaké ideologie. Blondelova typologie pět ideologicky odlišných typů stran:¹⁵

- 1) **liberálně-demokratické**, které ve vztahu k nakládání s mocí inklinují k demokracii, spíše než k monokracii
- 2) **autoritativně-rovnostářské**, mezi které řadí vládnoucí strany bývalého východního bloku

¹⁴ Systémy politických stran a základní modely opozice[online]. [citováno dne 2. 12. 2018]. Dostupné z: <http://sreview.soc.cas.cz/uploads/65febde4fb42aa2f310abcdcfa669f0d6b94ec30_328_305NOVAK.pdf> Strana 306.

¹⁵ Politické strany a jejich typologie[online]. [citováno dne 2. 12. 2018]. Dostupné z: <<https://is.muni.cz/do/law/shop/publikace/67423851/210-8365-Ukazka.pdf>>.

- 3) **tradiční konzervativní** působící v zemích Třetího světa a jejichž konzervativismus vede k omítání změn, které by měly za následek ztrátu kontroly nad národním bohatstvím
- 4) **populistické**, které kladou důraz na stát jakožto prostředek dalšího rozvoje společnosti
- 5) a **individualisticko-autoritativní**, což jsou strany, které víceméně zrcadlí autoritativní strany meziválečné Evropy.

2. Stranický systém

V teoretické části práce se nelze nezmínit o vzájemných vztazích mezi jednotlivými politickými stranami na politické scéně. Koexistence politických subjektů, jejich vnitřní struktury, koalice a vzájemná interakce utvářejí systém stran země, který by v ideálním případě měl vést k jisté stabilitě a předvídatelnosti: „*Pojem systém stran je dnes určující pro pochopení politických režimů a jejich reálného fungování.*“¹⁶ Politický systém ovlivňují a určují následující faktory: počet stran, ideologické směřování stran, poměrná velikost stran, sociální charakteristika sympatizantů stran a charakteristika vedení stran.¹⁷ I v tomto případě je však třeba zdůraznit, že neexistuje jednotná a napříč odborným spektrem přijímaná definice stranického systému. Jednotlivé definice se často doplňují. Giovanni Sartori, jehož publikace *Strany a stranické systémy* se stala vskutku přelomovým dílem v politické vědě, stranický systém charakterizuje jako „*[...] systém interakcí vyplývající z mezistranické soutěže. To znamená, že systém, o kterém hovoříme, souvisí se vzájemným vztahem stran, s tím, jak je každá strana funkcí (v matematickém smyslu) ostatních stran a reaguje, soutěživě nebo jinak, na ostatní strany.*“¹⁸ V této definici je zachycen jednak moment interakce jednotlivých politických stran a jednak jejich soutěživost ve volbách, což jsou dvě proměnné, které jsou všeobecně přijímané jako důležitá a vystihující kritéria charakteristiky stranického systému. Z této citace vyplývá, že o stranickém systému můžeme hovořit pouze v případě zastoupení dvou a více stran, nicméně sám Sartori o ve stejné publikaci o několik desítek stran dále poukazuje na složitost celého konceptu a přiznává, že „*Jednou z reakcí na přístup zabývající se počtem stran, je prostě upustit od početního kritéria, právě za předpokladu, že tradiční rozlišení mezi dvoustranickým a vícestranickým modelem nevedlo k dostatečně významnému proniknutí do podstaty věci. A tak LaPalombara a Weiner navrhuji – pro soutěživé stranické systémy – následující čtyřčlennou typologii [...]*“¹⁹

¹⁶ NOVÁK, Miroslav. *Systémy politických stran*. Praha: SLON, 1997. Strana 46.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ SARTORI, Giovanni. *Strany a stranické systémy. Schéma pro analýzu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. Strana 55.

¹⁹ Tamtéž. Strana 123.

V dnešní době se nejčastěji můžeme setkat s těmito stranickými systémy: systém jedné strany, systém dvou stran, systém s dominantní stranou a s multipartajními systémy. Zřetelným kritériem je v tomto případě počet relevantních stran daného systému.²⁰

V **systému jedné strany** má jedna strana mocenský monopol a vetuje veškeré druhy stranického pluralismu. Takové monopolitstické strany de facto fungují jako trvalé vlády a z logiky věci vyplývá, že neexistuje legální způsob, jak takové strany zbavit jejich moci. Takovýto typ systému funguje v totalitních a nedemokratických režimech. Tyto *jediné* strany v jednostranických systémech totálně ovládají stát, veškeré státní instituce a zasahují do každodenního života obyvatel, kteří podléhají přísné ideologické a politické kázni a můžeme je chápat jakožto zdroj legitimacy těchto států. „*Nástrojem, kterým komunistické strany ovládají stát, ekonomiku a společnost a zajišťují podřízenost nižších orgánů vyšším, je systém jmenování na základě kádrování. To znamená obsazování všech vyšších funkcí stranou schválenými kandidáty.*“²¹

Podle Sartoriho typologie dělíme jednostranický systém na systém jedné strany (v přísném slova smyslu strany *jediné*), systém s hegemonní stranou a systém s převládající, predominantní stranou, přičemž kritériem dělby je v tomto případě soutěživost, respektive nesoutěživost. „*Hegemonická strana nedovoluje soutěž o moc ani formálně, ani de facto. Jiné strany mohou existovat, ale jako druhořadé, povolené strany, protože jim není dovoleno soutěžit s hegemonickou stranou za antagonistických podmínek a na stejném základě. Nejenže ve skutečnosti nedochází ke střídání u moci, ale ani k němu docházet nemůže, protože o možnosti střídání u moci se dokonce ani neuvažuje. Důsledkem je, že hegemonická strana zůstane u moci, ať je v oblibě, nebo nikoli.*“²²

Dalším typem je **systém dvou stran**, ve kterém, jak již samo označení napovídá, se střetávají dvě politické strany. Typickým příkladem země s dvoustranickým systémem je Velká Británie, kde se od začátku 20. století střídá u moci strana konzervativců

²⁰ NOVÁK, Miroslav. *Systémy politických stran*. Praha: SLON, 1997.

²¹ SMÍŠKOVÁ, Tereza. Politické strany a systémy politických stran [online]. Praha, 2011[citování dne 2. 12. 2018]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/6w6poo/?lang=en;furl=%2Fid%2F6w6poo%2F>>. Bakalářská diplomová práce. Bankovní institut. Veoucí práce: Mgr. Michal Houska. Strana 20.

²² SARTORI, Giovanni. *Strany a stranické systémy. Schéma pro analýzu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. Strana 253.

a labouristů, nebo USA s jejími demokraty a republikány. Je však třeba připomenout, že domněnka, že ve dvoustranických systémech existují pouze dvě strany, je mylná. V těchto systémech jsou dvě strany přibližně stejně silné a mají shodný potenciál vládnout, ovšem neznamená to, že by se politické soutěže neúčastnily i jiné, další strany. Jen je jejich význam ve srovnání se dvěma dominantními stranami zanedbatelný a na vládě se nijak nepodílí, jejich koaliční potenciál je zcela zanedbatelný a koalice jsou v tomto případě zcela zbytečné. Dalším neméně důležitým znakem je průběžná alternace moci. Pokud by se vlivem okolností strany u moci přestaly střídát a dlouhou dobu by výkonnou moc držela jen jedna strana, dostáváme se opět k výše zmíněnému systému jedné (predominantní) strany. Dvoustranické systémy se vyznačují poměrně velkou stabilitou: „*Pokud existují dvě strany, ta z nich, která ve volbách zvítězí, získá absolutní (nadpoloviční) většinu odevzdaných voličských hlasů a parlamentních křesel. Vláda se tak může opřít o stejnorodou a stabilní většinu.*“²³ Sartori vymezuje ještě podmínku samostatného vládnutí a tou je vůle samostatné vlády, přičemž opozice často vytváří tzv. stínovou vládu. Kompletní Sartoriho kritéria jdou tedy následující: „*(1) dvě strany jsou v postavení, v němž mohou soupeřit o absolutní většinu křesel; (2) jedna z těchto dvou stran skutečně uspěje a získá dostatečnou parlamentní většinu; (3) tato strana si přeje vládnout sama; (4) alternace či střídání u moci zůstává věrohodným očekáváním.*“²⁴ K všemu výše uvedenému bych ještě ráda zmínila vliv volebního systému na systém stran. Podle Duvergera „*Dualismu stran napomáhá jednokolový většinový volební systém [...] téměř všechny země s jednokolovým (tj. relativním) většinovým volebním systémem jsou dvoustranické a téměř všechny dvoustranické země mají jednokolový většinový volební systém. Jednokolový většinový systém tenduje k dualismu stran přinejmenším uvnitř každého volebního obvodu [...] Jednokolový (tj. relativní) většinový systém má zhruba řečeno dvojí účinek – účinek brzdy a plynu: jednak brzdí vznik nových stran, aniž by bariéra, kterou před ně klade, byla*

²³ NOVÁK, Miroslav. *Systémy politických stran*. Praha: SLON, 1997. Strana 78.

²⁴ SARTORI, Giovanni. *Strany a stranické systémy. Schéma pro analýzu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. Strana 202.

nepřekročitelná, jednak eliminuje slabé strany, pokud existuje víc stran než dvě (zrychlující úloha plynu).“²⁵

Na volební systém, který politický systém ovlivňuje, naváží u představení posledního zde zmíněného typu uspořádání stran: **multipartajního systému**. U tohoto systému se setkáváme naopak zpravidla s proporčním volebním systémem, kde „[...] přidělení mandátů by mělo co nejvíce odrážet strukturu podpory, kterou voliči poskytují kandidujícím politickým stranám či různým volebním uskupením. Důvodem je ochrana menšin bez ohledu na to, jak jsou definovány (zda etnicky, nábožensky, kulturně či sociálně). Snahou je dosáhnout takového politického složení zastupitelského orgánu, které by co nejvěrněji představovalo průřez názory a zájmy všech členů společnosti.“²⁶ Předností tohoto systému je tedy spravedlivější rozložení sil, které lépe kopíruje mínění společnosti, na druhé straně však vede k tříštění politické moci a k nutnosti politického kompromisu mezi partajemi. Povolební vyjednávání tak vedou ke vzniku koalic, protože obvykle žádná strana ve volbách neobdržela natolik silný mandát, aby byla schopna vládnout sama a sestavila jednobarevnou vládu.

Sartori ještě dále rozlišuje mezi umírněným pluralismem, který je charakteristický poměrně malou ideologickou vzdáleností mezi relevantními stranami, a mezi polarizovaným pluralismem, ve kterém má zastoupení mj. antisystémová strana, která svým působením snižuje legitimitu stávajícího systému.²⁷ Ve srovnání mezi bipartismem a umírněným pluralismem dochází Sartori k závěru, že důležitým odlišujícím prvkem je existence koaličních vlád, avšak připouští i možnost existence menšinových vlád, které jsou ovšem velmi často výsledkem skrytých koalic anebo je jejich důsledkem mnohdy předčasný pád vlády, která vznikla vlivem křehkého a často dočasného spojenectví. V umírněném systému ale všechny strany respektují legitimitu stávajícího systému a jeho pravidla, oproti polarizovanému systému, kde jsou opoziční strany připraveny k útoku na stávající uspořádání a na případné svržení vlády. Dále je v tomto typu systému zastoupeno více politických stran, což vede k ještě k větším extrémům při rozdělování mandátů. Z logiky věci vyplývá, že je v tomto uspořádání

²⁵ NOVÁK, Miroslav. *Systémy politických stran*. Praha: SLON, 1997. Strana 99.

²⁶ ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie. Srovnávací analýza demokratických politických systémů*. Praha: Portál, 2002. Strana 151.

²⁷ Tamtéž.

mnoho stran, které se málokdy dostanou do vládnoucí koalice, což vede k tzv. nezodpovědné opozici, která nemá nejmenší zájem ani důvod plnit volební sliby dané voličům. „Pro typ polarizovaného pluralismu je rovněž typická vysoká polarizace, tedy velká ideologická vzdálenost politických stran. Proto je i soutěž mezi stranami provázena malou schopností dosáhnout konsenzu a konfrontační postoj stran současně vede k relativně velmi nízké legitimitě systému a přítomnosti nezodpovědné opozice [...] To vše vede ve svém souhrnu k tomu, že systém jako celek je velmi nestabilní, křehký a náchylný k častým krizím.“²⁸

2. 1. Stranický systém v České republice

Vývoj českého stranického systému po pádu režimu roku 1989 navazoval na prvorepublikové tradice, ovšem jednak se vyrovnával s dědictvím čtyřicet let trvajících totalitního režimu a jednak byl zcela specifický ve své krystalizaci českého a slovenského proudu, který nakonec vedl k rozpadu federace v roce 1993.

Jarní parlamentní volby roku 1990 měly charakter plebiscitu proti komunismu²⁹ a voličské hlasy si rozdělilo Občanské fórum (53 %) a Veřejnost proti násilí (32 %). „Krátké období negativního konsenzu proti komunismu skončilo v okamžiku, kdy se hlavní cílem politiky stal namísto odstranění totalitního režimu zisk podílu na moci a prosazení vlastních představ o demokracii a tržním hospodářství.“³⁰

Vývoj českého stranického systému můžeme rozdělit do následujících fází:

1. Kladení základů (od listopadu 1989 do voleb roku 1990)
2. Utváření systému (1990 – 1992)
3. Stabilizace systému (1992-1996)

²⁸ ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie. Srovnávací analýza demokratických politických systémů*. Praha: Portál, 2002. Strana 107.

²⁹ VODÍČKA, Karel; CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky. Historie a současnost*. Praha: Portál, 2003. Strana 201.

³⁰ Tamtéž. Strana 204.

4. Vyvažování sil v systému (od 1996 do 2002)³¹

Přibližně do roku 1996 trvalo, než se český stranický systém konsolidoval, než se etablovaly hlavní stranické póly systému a utvořily se základní vztahy mezi nimi a než se všechny relevantní strany jasně vymezily na pomyslné ose pravice a levice. „*Volby roku 1996 potvrdily trend konsolidace systému stran, který byl nastoupen volbami 1992, a s ním související tendenci ke snižování počtu parlamentních stran i celkového počtu stran vůbec.*“³² Ve volbách tento rok zvítězila Občanská demokratická strana se ziskem 29, 62 % hlasů,³³ která následně sestavila menšinovou vládu se stranami ODA a KDU-ČSL.³⁴ Stranou, která získala v těchto volbách druhý nejvyšší počet hlasů, byla ČSSD. V předčasných volbách o dva roky později ČSSD zvítězila (32, 31 %), v závěsu za ní se umístila strana ODS (27, 74 %).³⁵ Vzhledem k výsledkům ostatních zúčastněných stran je patrné, že v tomto období by se dal stranický systém České republiky charakterizovat do jisté míry jako dvoustranický. Na pomyslném třetím místě se ziskem 11, 03 % skončila KSČM a kromě ní lze ještě zmínit KDU-ČSL (9 %) a Unii svobody (8, 6%).³⁶ Žádná další strana nezískala více, než pět procent a výsledkem povolebního vyjednávání byla Smlouva o vytvoření stabilního politického prostředí v České republice uzavřená mezi Českou stranou sociálně demokratickou a Občanskou demokratickou stranou.³⁷ Tato smlouva vešla ve všeobecnou známost jako Opoziční smlouva a umožnila vznik jednobarevné menšinové vlády Miloše Zemana za tiché

³¹ FIALA, Petr a kol. Český stranický systém po roce 1989. In: MAREK, Pavel a kol. (eds.): *Přehled politického stranictví na území Českých zemí a Československa v letech 1861-1998*. Katedra politologie a evropských studií FF UP, Olomouc 2000.

³² VODÍČKA, Karel; CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky. Historie a současnost*. Praha: Portál, 2003. Strana 208.

³³ Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 31.5.-1.6.1996 [online]. [citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.volby.cz/pls/ps1996/u4>>.

³⁴ Vláda Václava Klause II. (04.07.1996-02.01.1998). Přehled členů vlády [online]. c2009-2018 [citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/vaclav-klaus-2/prehled-ministru-24632/>>.

³⁵ Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 19.-20.6.1998 [online]. [citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.volby.cz/pls/ps1998/u4>>.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ Smlouva o vytvoření stabilního politického prostředí v České republice uzavřená mezi Českou stranou sociálně demokratickou a Občanskou demokratickou stranou [online]. [citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/milos-zeman/Opozicni-smlouva.pdf>>.

podpory ODS, která měla přislíbené významné posty v obou komorách parlamentu. Volby v následujících letech víceméně kopírovaly soudobý trend a potvrzovaly skutečnost stabilizace stranického systému.

V letech 2010-2013 však nastal významný zlom a na českou politickou scénu nastoupilo větší množství nových politických subjektů. Vzhledem ke změnám, které následovaly, je možné považovat volební rok 2010 za významný milník v utváření a vývoji českého stranického systému. Jednak došlo k výraznému propadu dvou doposud stabilně nejsilnějších politických stran a druhým fenoménem byl nečekaný a velký úspěch několika nových politických subjektů.

	1998	2010	2013
ODS	27, 74 %	20,22 %	7, 72 %
ČSSD	32, 31 %	22, 08 %	20, 45 %
TOP09		16, 70 %	11,99 %
VV		10,88 %	
ANO 2011			18, 65 %
Úsvit přímé demokracie			6, 88 %

Zdroj: www.volby.cz – vlastní tabulka na základě zveřejněných výsledků

Přestože ODS a ČSSD ještě v roce 2010 uhájily obvyklá první dvě místa, propad byl poměrně velký. Kromě toho se musely vyrovnat se skutečností, že česká politická scéna se diferenciovala a bylo třeba brát na vědomí nové subjekty, které se budou aktivně podílet na utváření politické reality, přičemž tento trend trvá dodnes. Výrazný volební úspěch nově etablované TOP 09 měl zcela jistě za následek ztrátu výsadního postavení ODS coby hegemonu české pravice, ke které do jisté míry TOP 09 tvoří alternativu, byť v některých ohledech je TOP 09 ještě konzervativnější. Skutečným vítězem voleb roku

2010 se nakonec staly strany pravice, které vítězné levicové ČSSD nedovolily sestavit vládu.

Předčasné říjnové volby roku 2013 pokračovaly v trendu nástupu nových politických hnutí a uskupení. Za vítěznou ČSSD se v závěsu umístilo hnutí ANO 2011 Andreje Babiše, které získalo v celkovém součtu 18,65 % všech odevzdaných hlasů a které se svou ideologií a programatikou postavilo doprostřed pomyslné osy pravice – levice. Otřes a drtivý propad naopak zaznamenala již v minulých volbách těžce ztrácející ODS, která nezískala ani 8 %, což se stalo jejím nejhorším volebním výsledkem v dosavadní historii. Tento výsledek lze přičítat kromě jiných faktorů i kauze Nagyová,³⁸ která současně stála za pádem Nečasovy vlády a která byla příčinou předčasných voleb.³⁹ Vládu nakonec složil lídr ČSSD Bohuslav Sobotka spolu s hnutím ANO 2011 a se stranou KDU-ČSL.

Volby v letech 2010 a 2013 znamenaly citelný otřes dosavadního stranického systému a rozdělení politického vlivu. Došlo k prudké změně z bipolárního systému na multipartajní, v rámci kterého se naplno rozhořel fenomén nových politických hnutí, které využívaly neuspokojivé společenské situace, krize tradičních stran a nepříznivé atmosféry, která v posledních letech prostupuje všechny vrstvy společnosti a která je úrodným podhoubím extrémních a populistických stran a hnutí.

³⁸ Politická aféra, která vypukla v červnu roku 2013 a která vedla k pádu vlády Petra Nečase a k jeho rezignaci na post předsedy Občanské demokratické strany. 13. června zasáhl ÚOOZ proti několika politikům a úředníkům podezřelým z korupce a ze zneužití pravomoci úřední osoby. Jednou ze zadržených a následně obviněných byla i tehdejší vrchní ředitelka Sekce kabinetu předsedy vlády České republiky Jana Nagyová (později Nečasová), podle které byla celá kauza pojmenována.

³⁹ Žalobce: Nagyová zneužívala odposlechy, aby přiměla Nečase k rozvodu[online].c1996-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1816487-zalobce-nagyova-zneužívala-odposlechy-aby-primela-necase-k-rozvodu>>.

3. Okolnosti vzniku politické strany TOP 09

V současné době je strana TOP 09 relativně stabilní a zaběhnutou politickou stranou na české politické scéně. Její samotné zformování se datuje do roku 2009 a bylo přímým důsledkem vnitrostranické krize strany KDU-ČSL.

Nicméně první impulsy lze vysledovat již o tři roky dříve. Po volbách do poslanecké sněmovny roku 2006 utrpěla strana KDU-ČSL poměrně drtivý propad. Lidovci získali pouhých 7,22 % hlasů,⁴⁰ což byl znatelný neúspěch. Jen pro představu, o čtyři roky dříve, ve volbách roku 2002 byl celkový volební zisk koalice KDU-ČSL a US-DEU 14,27 %.⁴¹ Tento neúspěch lze chápat jako vyústění táhlých vnitrostranických rozepří, které ještě dále vygradovaly při povolebních jednáních. Kromě varianty koalice ODS, KDU-ČSL a Strany zelených totiž ODS zahájila jednání i s Českou stranou sociálně demokratickou, která získala ve volbách jen o tři procenta hlasů méně a se ziskem 32,32 % tak měla poměrně dobrou startovací pozici pro povolební vyjednávání. Objevila se idea případné velké koalice, nebo jiného druhu spolupráce dvou nejsilnějších politických stran, která s sebou nesla variantu reformy volebního systému po volby do Poslanecké sněmovny, což by patrně vedlo k oslabení pozice malých stran.⁴² Předseda strany KDU-ČSL Miroslav Kalousek na tento tah zareagoval variantou vzniku menšinové vlády ČSSD Jiřího Paroubka a KDU-ČSL s podporou Komunistické strany Čech a Moravy, což vyvolalo mohutnou vlnu protestů napříč lidoveckými organizacemi, které měly za následek usnesení o vyloučení spolupráce lidovců s KSČM a především rezignaci Miroslava Kalouska na post předsedy KDU-ČSL.

V dalších letech se strana nadále štěpila, buňky okolo Cyrila Svobody a Jiřího Čunka se klonily spíše k levicové sociální politice, Miroslav Kalousek inklinoval ke konzervativnějšímu směřování strany: „*Na rozdíl od Cyrila Svobody, který tradičně akcentuje sociální profil lidovců a symbolizuje proud, jemuž není proti myslí spolupráce*

⁴⁰ Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 02.06.-03.06.2006 [online].[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.volby.cz/pls/ps2006/ps2?xjazyk=CZ>>.

⁴¹ Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 14.06.-15.06.2002 [online].[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://volby.cz/pls/ps2002/ps2?xjazyk=CZ>>.

⁴² Havlík, Vlastimil. „*Politické strany a jejich systém v letech 2006–2010.*“ In: Balík, Stanislav a kol.: *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. s. 11–38.

*se sociální demokracií, Kalousek se netají vizí sblížení KDU-ČSL s ODS, třeba po vzoru spolupráce německé CDU s bavorskou CSU.*⁴³

Nestabilní situace ve straně došla svého rozuzlení na červnovém sjezdu strany roku 2009. Miroslav Kalousek již v květnu téhož roku oznámil svůj odchod ze strany a současně nevyvrátil spekulace o založení nové politické strany: „*Miroslav Kalousek opouští Křesťanskodemokratickou unii - Čs. stranu lidovou. Dnes oficiálně oznámil, že definitivně se rozloučí po víkendovém sjezdu lidovců ve Vsetíně. Jak dnes potvrdil Radiožurnálu, o jeho odchod stojí část lidovců už delší dobu.*“⁴⁴

„V pořadu Dvacet minut rozhlasové stanice Radiožurnál Kalousek uvedl, že se buď bude angažovat v nějaké nové konzervativní středopravé straně, nebo z politiky odejde. "Buď ty ideje, ve které věřím a které dnes už neprosazuje KDU-ČSL, se budu snažit prosazovat v rámci nějakého nového politického uskupení, nebo prostě z veřejného života odejdu," řekl Kalousek Radiožurnálu.“⁴⁵

Nové politické uskupení bylo veřejnosti představeno na tiskové konferenci 11. 6. 2009. Byl zde uveden předseda strany Karel Schwarzenberg a veřejnost a novináři byli seznámeni s ideovými principy a programovými východisky strany.⁴⁶ V listopadu byly schváleny stanovy strany a bylo zvoleno vedení TOP 09. Prvním předsedou strany byl zvolen senátor a bývalý ministr zahraničí Karel Schwarzenberg.

⁴³ Politika Lidovecké být či nebýt[online].c2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z:

<http://neviditelnypes.lidovky.cz/politika-lidovecke-byt-ci-nebyt-d36-/p_politika.aspx?c=A081118_114149_p_politika_wag>.

⁴⁴ PANUŠKA, Miroslav; PFEIFFEROVÁ, Věra: Exministr financí Miroslav Kalousek oznámil odchod z KDU-ČSL[online].c1997-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/exministr-financi-miroslav-kalousek-oznamil-odchod-z-kdu-csl_200905281840_mpanuska>.

⁴⁵ Kalousek: V KDU-ČSL určitě končím[online].[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://m.zpravy.tiscali.cz/kalousek-v-kdu-csl-urcite-koncim-14294>>.

⁴⁶ Tisková konference přípravného výboru TOP 09[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/tiskova-konference-pripravnego-vyboru-top-09-65.html>>.

4. Vnitřní struktura a vedení strany

Pro stranu je typické, že ve svých řadách nesdružovala politické nováčky. Iniciátor vzniku strany Miroslav Kalousek byl již v době vzniku strany zkušeným a obratným politikem, stejně tak Marek Ženíšek nebo bývalá ministryně obrany Vlasta Parkanová. Klíčovou angažovanou postavou se však stal Karel Schwarzenberg, který měl reprezentovat coby bývalý blízký spolupracovník Václava Havla a respektovaný ministr zahraničí morální autoritu a společenskou elitu. Toto fluidum ještě posilovalo jeho veřejné vystupování, sebereprezentace a dojem, kterým působil. Zkušenosti a znalost politického prostředí straně minimálně v prvním roce existence a v prvním volebním roce velmi usnadnilo obvykle náročné první krůčky.

Organizační struktura strany má čtyři úrovně a je určována stanovami strany: v první řadě celostátní, dále krajskou, regionální a nakonec úroveň místní.⁴⁷ Vrcholným orgánem strany je celostátní sněm, který se koná alespoň jednou za dva roky. Rozpočet strany schvaluje výkonný výbor, do jehož agendy kromě hospodaření strany spadá schvalování kandidátních listin do Poslanecké sněmovny, Senátu ČR a do Evropského parlamentu. Statutárním orgánem strany je předsednictvo složené z předsedy, prvního místopředsedy a až čtyř místopředsedů a předsednictva strany. První předseda strany Karel Schwarzenberg je dnes již jen čestným předsedou, nicméně dodnes je TOP 09 s jeho osobou silně svázána a obzvláště první roky existence se Schwarzenberg stal téměř synonymem TOP 09.

4. 1. Karl Johannes Nepomuk Josef Norbert Friedrich Antonius Wratislav Mena von Schwarzenberg

V počestné verzi Karel Schwarzenberg (bez šlechtického přídomku von) se narodil v Praze 10. 12. 1937. „*Vy jste se narodil v Čimelicích?*“ – „*V Praze! Můj otec se ještě narodil v Čimelicích. Matka už ale byla moderní žena, důvěřovala více řádným*

⁴⁷ Stanovy politické strany TOP 09[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/dokumenty/stanovy/>.

*klinikám, než porodním bábám, takže jsem se narodil v porodnici v Praze-Bubenci.*⁴⁸ Jeho otec byl Čech, matka Rakušanka a v rodině se mluvilo jak česky, tak německy. Od narození je Schwarzenberg českým a švýcarským občanem. Po únorovém převratu roku 1948 byl rodový majetek mladší rodové větve Schwarzenbergů zestátněn a 3. 12. téhož roku Schwarzenbergovi emigrovali do Rakouska. 1960 byl adoptován strýcem JUDr. Jindřichem Schwarzenbergem, a když ten o pět let později zemřel, stal se Karel jeho dědicem a představitelem starší rodové větve. V dubnu 1967 se Schwarzenberg oženil s hraběnkou Terezií Hardeggovou. Po smrti Schwarzenbergova otce roku 1986 se stal hlavou i druhé rodové větve a v jeho osobě se tak spojily obě rodové větve Schwarzenbergů. Roku 1987 se poprvé setkal s Václavem Havlem. O tři roky později, roku 1990, byl jmenován jeho kancléřem, kteroužto funkci zastával až do roku 1992, kdy Václav Havel abdikoval. Následující roky se Schwarzenbergovy a Havlovy profesní cesty rozešly, nicméně zůstaly doživotními přáteli.

V roce 2004 byl zvolen senátorem za obvod Praha 6. Do vysoké aktivní politiky vstupoval s přesvědčením, že má české zemi co nabídnout a že zkušenosti, které během života nabyl, zde dojdou smysluplného uplatnění. *„Podívejte se, já jsem se do politiky nevrhl, já v ní lítám už dlouhá léta. Toto je jen další krok na mé cestě. Já mám pocit, že jsem přece jenom za svůj život získal řadu zkušeností, které bych mohl v Senátu uplatnit. V Čechách už zase patnáct let žiju, už se tady dostatečně vyznám, abych si troufl kandidovat. Myslím, že je třeba ještě něco v životě udělat.*“⁴⁹

O tři roky později se roku 2007 stal ministrem zahraničí ve vládě Mirka Topolánka za Stranu zelených, kterým byl až do pádu vlády roku 2009. Z této pozice podepsal s americkou ministryní zahraničních věcí Condoleeou Rice v červenci roku 2008 smlouvu o umístění radarové základny USA na území vojenského újezdu v Brdech.⁵⁰ Stejnou funkci zastával i ve vládě Petra Nečase v letech 2010 – 2013, tentokrát již za stranu TOP 09.

⁴⁸ Karel Schwarzenberg: Životopis[online].c2004-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <http://www.karelschwarzenberg.cz/zivotopis.html>.

⁴⁹ HVÍŽĎALA, Karel (ed.) *Knížecí rozhovory s Karlem Schwarzenbergem (1990 – 2012)*. Praha: Portál, 2012. Strana 97.

⁵⁰ Karel Schwarzenberg: Životopis[online].c2004-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <http://www.karelschwarzenberg.cz/zivotopis.html>.

Během posledních devíti let se stal všeobecně známým a v roce 2013, v historicky první přímé volbě prezidenta České republiky, kandidoval a voliči ho svými hlasy poslali do druhého kola volby. V prvním kole skončil Schwarzenberg jen těsně za Zemanem, rozdíl činil pouhých 0,81 % hlasu, ve druhém kole Schwarzenberg Zemanovi, který získal 54,80 % hlasů,⁵¹ podlehl a uznal porážku. *„Neúspěšný prezidentský kandidát, ministr zahraničí a předseda TOP 09 Karel Schwarzenberg v Lucerně Music Baru uznal porážku a poděkoval svým zastáncům: „Deset procent je jasný rozdíl, zvítězil Miloš Zeman, což uznávám, doufám, že se mu podaří být prezidentem všech českých občanů.“⁵²* Ve druhé prezidentské volbě již Schwarzenberg nekandidoval.

4. 2. Miroslav Kalousek

Miroslav Kalousek se narodil 17. prosince 1960 v Táboře a je absolventem Vysoké školy chemicko-technologické v Praze. Roku 1998 byl zvolen do Poslanecké sněmovny za stranu KDU-ČSL. Roku 2002 se stal předsedou Rozpočtového výboru PSP ČR, tuto funkci zastával do roku 2005. Roku 2003 byl zvolen předsedou strany, kterým byl až do roku 2006, kdy v důsledku vnitrostranických neshod vyvolaných vyjednáváním o vládní koalici rezignoval na stranické předsednické křeslo. Volební pat z roku 2006, kdy ODS získala ve volbách 35,38 % a ČSSD skončila druhá se ziskem 32,32 %⁵³ směřoval k nové opoziční smlouvě mezi těmito dvěma politickými stranami. Předseda vítězné strany Mirek Topolánek předložil koncept menšinové vlády s tzv. nestranickými odborníky a situace směřovala k politické bipolaritě ČSSD a ODS. Miroslav Kalousek vstoupil do jednání a byl s to podpořit variantu vládní koalice ČSSD s KDU-ČSL (která ve volbách získala 7,22 %⁵⁴) s podporou komunistů: *„Rozhodl jsem se, že udělám úplně všechno, aby smlouva mezi ODS a sociální demokracií podepsána nebyla. Když říkám úplně všechno, tak myslím úplně všechno. Teď už je myslím srozumitelnější, co jsem*

⁵¹ Volba prezidenta republiky konaná ve dnech 11.-12.1.2013[online].c2017[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.volby.cz/pls/prez2013/pe2?xjazyk=CZ>>.

⁵² Schwarzenberg: Uvidíme se v lepším čase[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/co-delame/napsali-o-nas/schwarzenberg-uvitime-se-v-lepsim-case-12096.html>>.

⁵³ Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 02.06.-03.06.2006 [online],[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.volby.cz/pls/ps2006/ps2?xjazyk=CZ>>.

⁵⁴ Tamtéž.

minulý týden udělal.“⁵⁵ Toto vyjednávání Kalouskovi spolustraníci odmítli a razantně se postavili proti.

Od ledna 2007 do května 2009 působil Miroslav Kalousek jako ministr financí.⁵⁶ V červnu 2009 z KDU-ČSL vystoupil, založil novou stranu a stal se jejím místopředsedou. Po volbách 2010 byl opět jmenován ministrem financí. V únoru 2017 uvedl, že v nadcházejících volbách do Poslanecké sněmovny předpokládá volební zisk přes 10 % hlasů pro TOP 09 a jestliže strana neuspěje, nebude kandidovat na jejího předsedu.⁵⁷ Vzhledem k volebnímu neúspěchu na předsedu již skutečně nekandidoval a na tomto postu ho nahradil Jiří Pospíšil.

4. 3. Jiří Pospíšil

Historicky třetí předseda TOP 09 se narodil 24. listopadu 1975 v Chomutově. Roku 2002 se stal poslancem Parlamentu České republiky za ODS a roku 2006 byl jmenován ministrem spravedlnosti v první i druhé Topolánkově vládě a současně zastával post předsedy Legislativní rady vlády. Ministrem spravedlnosti byl i v letech 2010 – 2012, ve vládě Petra Nečase. Právě Nečas však Pospíšila 27. 6. 2012 u funkce odvolal. Oficiálně udaným důvodem tohoto kroku bylo údajně nehospodárné vedení resortu a obavy předsedy vlády, zda Pospíšil na ministerský post manažersky stačí: „[...] *premiér jej odůvodnil tím, že ministr žádal o navýšení rozpočtu pro svůj resort o několik stovek milionů korun. [...] Nečas novinářům řekl, že nemohl připustit stav, kdy celá vláda škrtá, kvůli snižování rozpočtu odešel ministr školství Josef Dobeš (VV) a vláda přestála krizi, aby pár týdnů poté byl na vládu přinesen návrh na navýšení rozpočtu jednoho resortu o miliardu korun. [...] Jeho důvěra v Pospíšilovy schopnosti manažersky a*

⁵⁵ Kalousek: Byla to šílená, ale jediná varianta (rozh. Viliam Buchert) [online].c1999-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://zpravy.idnes.cz/kalousek-byla-to-silena-ale-jedina-varianta-f2x-domaci.aspx?c=A060829_183740_domaci_cen>.

⁵⁶ Vláda Mirka Topolánka II. (09.01.2007-08.05.2009). Přehled členů vlády [online]. c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/mirek-topolanek-2/prehled-ministru-24440/>>.

⁵⁷ Pokud nebudeme mít ve volbách alespoň pět procent, končím, říká Miroslav Kalousek [online].c1996-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://domaci.ihned.cz/c1-65621450-kalousek-ziskame-nejmin-10-procent-jinak-koncim>>.

*rozpočtově ministerstvo spravedlnosti zvládnout prý klesla pod bod mrazu.*⁵⁸ Nečas se však s Pospíšilem dlouhodobě neshodl a veřejnost i opozice se domnívala, že ve skutečnosti stály za Pospíšilovým odvoláním vnitrostranické tlaky a zájmy Nečasovy „kliky“ na tom, aby nedošlo ke jmenování Lenky Bradáčové vrchní státní zástupkyní.⁵⁹ Všeobecně bylo Pospíšilovo působení na ministerstvu hodnoceno spíše kladně, dosáhl zrychlení soudního řízení o třetinu, počet pracujících vězňů zvýšil o 12 %: *„V roce 2006, kdy se Jiří Pospíšil stal poprvé ministrem spravedlnosti, byla zaměstnanost vězňů na úrovni 48, 87 %, v roce 2012, kdy funkci opouštěl, dosáhla zaměstnanost hodnoty 58, 83 %, jedná se tedy o nárůst o 12 procentních bodů.*⁶⁰

Na konci ledna 2014 opustil ODS, toto rozhodnutí zdůvodnil oboustrannou ztrátou důvěry,⁶¹ v květnu téhož roku byl zvolen do Evropského parlamentu, za TOP 09 a STAN kandidoval z pozice nestraníka. V říjnu roku 2017 se stal členem TOP 09 a o měsíc později byl na pátém celostátním sněmu zvolen předsedou strany.⁶²

⁵⁸ Ministr spravedlnosti Pospíšil skončil, Klaus ho na návrh Nečase odvolal[online].c2005-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/z_domova/ministr-spravedlnosti-pospasil-skoncil-klaus-ho-na-navrh-necase-odvolal-20120627.html>.

⁵⁹ ČSSD: Odvolání Pospíšila je útokem na nezávislost státního zastupitelství[online].c2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<http://denikreferendum.cz/clanek/13483-cssd-odvolani-pospasila-je-utokem-na-nezavislost-statniho-zastupitelstvi>>.

⁶⁰ Demagog.cz. Factcheck politických diskusí – Jiří Pospíšil[online].c2012-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://demagog.cz/politici/71>>.

⁶¹ Exministr Jiří Pospíšil opustil ODS, poslancem zůstává[online].c1999-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://zpravy.idnes.cz/jiri-pospasil-odesel-z-ods-dcw-/domaci.aspx?c=A140130_153051_domaci_jw>.

⁶² JUDr. Jiří Pospíšil[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/osobnosti/judr-jiri-pospasil-15862.html>>.

4. 4. Spolupráce a formování koalice STAN a TOP 09

Strana TOP 09 a hnutí Starostové a nezávislí udržovaly donedávna těsnou spolupráci a jejich spojenectví bylo oboustranně výhodné. Přestože spolupráci po vzájemné dohodě ukončily, aliance těchto stran byla natolik významná a do vysoké míry ovlivňovala jak volební výsledky, tak běžné fungování v každodenní politické realitě, že ji považují za důležitou etapu vývoje obou těchto politických subjektů. Strategická kooperace těchto stran naplňuje definici aliance jako spojení dvou (a více) rovnoprávných partnerů trvalejšího charakteru.⁶³ „Základní rozlišení je mezi aliancemi volebními, parlamentními a vládními, přičemž první se týkají kandidátů, druhé poslanců, poslední pak ministrů. Mohou existovat odděleně nebo společně.“⁶⁴ Ze sedmiletého fungování je patrné, že STAN a TOP 09 držely v prvé řadě alianci volební a do značné míry i parlamentní.

Okolnosti vzniku strany TOP 09 jsem již zevrubně popsala výše. Vznik hnutí Starostové a nezávislí se taktéž datuje do roku 2009, respektive do 2004, kdy se ve Zlínském kraji zformovalo regionální hnutí Nezávislí starostové pro kraj, jehož prvním předsedou se stal Josef Zicha.⁶⁵ Hnutí bylo založeno s cílem vytvořit příznivé podmínky pro život občanů v právním a stabilním státě. STAN zastávají obdobné demokratické hodnoty jako TOP 09 a jejich ideologické zaměření ukazuje velmi podobným směrem. I STAN upřednostňují spíše minimální zásahy státu, který se opírá o rozvinutou regionální samosprávu, do života jeho obyvatel a je pro něj stěžejní pevné ukotvení České republiky v mezinárodních a především evropských strukturách.

„Základní hodnotou pro nás představuje svobodný člověk a občanská společnost. Věříme proto ve společenské uspořádání, v němž veřejná moc reguluje náš každodenní život a svobodu v nezbytně nutné míře.“⁶⁶

⁶³ NOVÁK, Miroslav. *Systémy politických stran*. Praha: SLON, 1997.

⁶⁴ Tamtéž. Strana 176.

⁶⁵ Starostové a nezávislí (STAN)[online].c1999-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.aktualne.cz/wiki/politika/starostove-a-nezavisli-stan/r~i:wiki:3789/?redirected=1543777217>>.

⁶⁶ Starostové a nezávislí: Volební program a ideová východiska[online].c2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.starostove-nezavisli.cz/o-nas/volebni-program-a-ideova-vychodiska>>.

„Hnutí přispívá zajištění důstojného a respektovaného místa České republiky ve světě a k posilování spolupráce členských států Evropské unie. Jen pevná opora v euro-atlantické spojení zajistí mírovou a svobodnou budoucnost naší země. Budoucnost Evropy se musí opírat o zodpovědnost členských států EU, jejich spolupráci a solidaritu [...]“⁶⁷

STAN apelují na individuální odpovědnost jedince, odmítají nesystémové řešení svízelných životních situací jedinců státem a vycházejí z principu, že první pomocná instance by v takových chvílích měla být rodina: *„Základní uspořádání státu má odrážet hledisko zodpovědného občana, jenž se musí o život svůj a své rodiny postarat sám. Pokud problémy, jimž čelí, však přesahují schopnosti a možnosti jeho a jeho rodiny, je povinna mu pomoci jeho obec a je-li to i nad její možnosti pak kraj (region). Teprve až v poslední řadě je povinován zakročit ve prospěch občana stát.“⁶⁸* STAN se s TOP 09 víceméně shodnou i v ekonomické a hospodářské sféře, v daňové politice, Starostové se staví za pružný trh práce a podporují samostatné podnikání.

Mezi TOP 09 a STAN tedy byla v době uzavření první smlouvy o spolupráci největší programová shoda a volební vyhlídky STAN jakožto samostatného subjektu kandidatury nebyly optimální a koaliční partner by hnutí zvýšil pravděpodobnost volebního úspěchu, potažmo následné možnosti realizovat alespoň některé programové priority. Důležitým faktorem, který ovlivnil realizaci spolupráce, byl vzájemný personální respekt, Starostové vnímali Miroslava Kalouska jako zodpovědného ministra financí a Karla Schwarzenberga jako důstojného potencionálního ministerského předsedu.

9. července 2009 byla podepsána Smlouva o dlouhodobé spolupráci a společném postupu ve volbách. *„Strany se dohodly vést ve volbách společnou kampaň, podat k registraci kandidátní listiny, kde budou nominovat osobnosti veřejného života známé a úspěšné v regionech, a představit veřejnosti společný volební program.“⁶⁹* Přičemž tato spolupráce měla platit v letech 2009 – 2012 s možností dalšího prodloužení. Spolupráce

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ Strana TOP 09 a hnutí Starostové a nezávislí podepsaly smlouvu o spolupráci[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/strana-top-09-a-hnuti-starostove-a-nezavisli-podepsaly-smlouvu-o-spolupraci-69.html>>.

se vztahovala i na komunální politiku a platila i pro nadcházející komunální volby, ve kterých proti sobě strany nestavěly kandidáty a kandidátní listiny. Záměrem smlouvy bylo překonat hrozící moment roztržičnosti malých a nových politických stran, které by si mezi sebou nejen vlivem obdobného ideologického zaměření přebíraly voličské hlasy, což by vedlo ke zbytečnému štěpní pravice, což tehdejší pravicové křídlo rozhodně nemohlo potřebovat. Předseda Starostů a nezávislých Petr Gazdík prezentoval smlouvu jako dlouhodobý projekt, který měl vést k vybudování stabilní politické síly, která bude věrohodnou alternativou stávajících politických stran a která bude prosazovat programové zásady STAN. „Zástupci starostů vyjádřili uspokojení, že společný projekt bude respektovat jejich priority, kterými jsou například férové rozpočtové určení daní, zdůraznění významu samosprávy a snížení byrokracie.“⁷⁰ Do jisté míry tak šlo o společnou kampaň, společné kandidátní listy a společný politický program.

TOP 09 a STAN se ve smlouvě dohodly na prosazování a zastávání transparentní a slušné politiky, na prosazování stabilních a vyrovnaných státních rozpočtů, na ohleduplné a trvale udržitelné ekologické politice a na prosazování politiky šetrnosti. V závěrečném ujednání se obě strany shodly na odmítání jednání s extremistickými a nedemokratickými formacemi, včetně KSČM.

Spolupráce byla zpočátku vnímána veskrze pozitivně:

„Je přínosná pro obě strany. TOP 09 dominuje s celostátními tématy, včetně zahraničních, STAN prostřednictvím svých výrazných poslanců, jako je Stanislav Polčák nebo Jan Farský, dokázala prosadit řadu námětů týkajících se menších obcí.“

„Bývalý tajemník předsedy TOP 09 Karla Schwarzenberga a starosta městské části Praha 6 Ondřej Kolář říká: „Dosavadní spolupráci TOP 09 a STAN hodnotím jednoznačně pozitivně. Obě strany z ní profitují. TOP 09 získala díky STAN širší elektorát, STAN díky spolupráci s TOP 09 vyrostl.“

(Rozhovor s Ondřejem Kolářem)

⁷⁰ Strana TOP 09 a hnutí Starostové a nezávislí podepsaly smlouvu o spolupráci[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/strana-top-09-a-hnuti-starostove-a-nezavisli-podepsaly-smlouvu-o-spolupraci-69.html>>.

„Člen volebního štábu Martin Churavý říká: „ Je to v nejlepším slova smyslu příklad sňatku z rozumu. Pro oba politické subjekty se v prvopočátku jednalo o jednoznačně symbiotickou formu důmyslné, a do značné míry též pragmatické kooperace. TOP 09 ve svých počátcích nutně potřebovala personálně zabezpečit svou formující se organizační strukturu a hnutí Starostové a nezávislí se jevilo jako ideální rezervoár lokálně vyprofilovaných a s komunální politikou bezprostředně obeznámených osobností, o které se celostátní politická rovina mohla s důvěrou opírat. Pro hnutí Starostové a nezávislí byla pak alianční spolupráce fakticky podmíněna zejména snahou o revizi takzvaného rozpočtového určení daní ve prospěch relativně menších měst a obcí v České republice. Toho nebylo prakticky možné dosáhnout bez koordinované součinnosti s TOP 09 právě na celostátní úrovni. “

(Rozhovor s Martinem Churavým)⁷¹

Hned v úvodu spolupráce bylo ovšem nepřímě naznačeno, která strana vstupuje do aliance jako slabší z obou partnerů: *„Volební štáb pro volby do PSP 2009 bude řízen Jaroslavem Poláčkem (za TOP 09). Za Starosty bude ve volebním štábu jednat Stanislav Polčák. V případě neshody ve volebním štábu nad zásadní otázkou volební kampaně věc rozhodnou společným stanoviskem Miroslav Kalousek a Petr Gazdík; nedospějí-li ani tito k dohodě, rozhodne věc v konečné instanci Karel Schwarzenberg.“⁷²* Rozhodující slovo v případné neshodě měl mít předseda TOP 09. K ne zcela rovnocennému partnerství odkazovaly i názvy kandidátních listin a motta umístěná na předvolebních billboardech, kde stálo *TOP 09 s podporou Starostů*. Navzdory tomu však TOP 09 považovala STAN za rovnocenného a přirozeného partnera a trvale oceňovala společný postup představitelů obou stran.

Na konci roku 2012 vypršela platnost první smlouvy o spolupráci a mezi Starosty vyvstala otázka, zda ve spolupráci pokračovat, nebo jít vlastní a samostatnou cestou. TOP 09 měla v tomto ohledu jasno a stavěla se za zachování spolupráce, ovšem ačkoliv

71 HLINOVSKÝ, Šimon. *TOP 09 a STAN jako aliance stran* Praha, 2014. 141 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce: PhDr. Petr Juptner, Ph.D. Strana 71.

72 Smlouva o dlouhodobé spolupráci[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/files/soubory/smlouva-o-dlouhodobé-spolupraci-mezi-top-09-a-stan-2013_1017.pdf>.

ze společné aliance plynuly Starostům nesporné výhody, současně se objevilo několik třecích ploch, které vyžadovaly minimálně nutnou diskusi a důkladné zamyšlení a případnou revizi další eventuální smlouvy o spolupráci. Vlivem hospodářské deprese byla vláda nucená přistoupit k nepopulárním hospodárným opatřením, která vedla k poměrně silné nevoli mezi obyvatelstvem. Pro TOP 09 to znamenalo částečný odliv voličů a Starostové se právem obávali, že podobný trend postihne v následujících krajských volbách i je. Nakonec se STAN a TOP 09 na další spolupráci dohodly, 31. května 2013 byla na tajném hlasování Starostů schválena a 26. září téhož roku byla Karlem Schwarzenbergem a Miroslavem Kalouskem za TOP 09 a Petrem Gazdíkem a Stanislavem Polčákem za STAN podepsána.⁷³ Razantní změna se odehrála v rámci společných, respektive samostatných kandidátek TOP 09 a STAN. Byla dohodnuta varianta připouštějící možnost, že by v jednotlivých volebních obvodech nemusela mít STAN společnou kandidátní listinu s TOP 09. Nejednota se projevovala především na regionální úrovni, kde docházelo k tomu, že STAN byli mnohdy za kooperaci s TOP 09 tzv. bití a regionální vůdci volali po ukončení spolupráce: „*Po krajských volbách se dal slyšet člen předsednictva STAN a lídr hnutí Starostové pro liberecký kraj Martin Půta: „Dostali jsme jasný vzkaz od voličů. Způsob další spolupráce s TOP 09 budeme muset zcela vážně řešit.“ Jeho hnutí, které jako jedno z mála v republice kandidovalo samostatně, získalo od voličů přes 22 % hlasů, zatímco společně kandidující TOP 09 a Starostové se nevyšplhali ani ke čtyřem procentům. Půtův kolega, místopředseda Starostů pro Liberecký kraj Michael Canov, byl ještě tvrdší: „Pokud by smlouva o spolupráci s TOP 09 měla pokračovat, pak jen pro parlamentní volby. V těch regionálních nás vládní strana zabíjí,“ pronesl bezprostředně po volbách.*“⁷⁴ Rozvolnění spolupráce na regionální úrovni jednak utišilo nejhlasitější kritiky a odpůrce aliance a jednak reflektovalo politickou realitu. Stejně tak dávalo smysl udržet spolupráci na celostátní úrovni, kde působení aliance neslo plody práce. Starostové dlouhodobě podporovali snahy TOP 09 o úsporná opatření v hospodářské sféře, TOP 09

⁷³ Smlouva o dlouhodobé spolupráci[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/files/soubory/smlouva-o-dlouhobe-spolupraci-mezi-top-09-a-stan-2013_1017.pdf>.

⁷⁴ TOP 09 a Starostové budou v krajských volbách kandidovat zvlášť[online]. c2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <http://ceskapozice.lidovky.cz/top-09-a-starostove-budou-v-krajskych-volbach-kandidovat-zvlast-pva-/tema.aspx?c=A130418_220322_pozice_116339>.

naopak spoluprosadila hlavní programovou prioritu STAN, tedy změnu v rozpočtovém určení daní.

Smlouva tedy došla jisté revize a upravila formu společného a samostatného postupu ve volbách a zohlednila částečnou nespokojenost starostů, ovšem základní programové priority zůstaly zachovány. „[...] nová smlouva z 26.9 září 2013 definuje po čtyřech letech společného působení další společné cíle, programové priority a postup ve volební kampani a společné financování kampaně.“⁷⁵ Starostové ještě přidali důraz na posilování místní obecní a krajské samosprávy, dále se obě strany shodly na prosazování opatření proti korupci a klientelismu, transparentní politiky, na dodržování zásad trvale udržitelného rozvoje a udržování stability veřejných rozpočtů. Důležitým bodem spolupráce bylo taktéž zavedení účinných opatření proti rostoucí byrokracii, což do jisté míry souvisí s rozsáhlou praxí politiky Starostů na regionální úrovni.

Výrazným mezníkem v partnerství TOP 09 a STAN byly komunální volby v roce 2014. V Praze se Starostové rozhodli pro společnou kandidaturu se Stranou zelených a s KDU-ČSL a také v některých dalších volebních obvodech kandidovaly STAN a TOP 09 samostatně. Tento postup jim ostatně umožňovala i podepsaná Smlouva o spolupráci s TOP 09: „*Máme podepsanou smlouvu, která nám umožňuje kandidovat v krajských volbách samostatně. Potvrdilo se, že na těch radnicích, kde naši lidé slušně a dlouhodobě pracují ve prospěch své obce nebo města, jsme dosáhli dobrých a někde i vynikajících výsledků,*“ zdůvodnil Půta, proč to zástupci Starostů a nezávislých zkusí bez TOP 09.⁷⁶ Po volbách pak obě strany vedly k odpovědnosti za krach předvolebních jednání druhou stranu a shodně poukazyvaly na neochotu k politickému konsensu. Podle vyjádření Petra Gazdíka Starostové jen reagovali na stav věcí a hledali vhodnou alternativu: „*Dovolují si připomenout, že to byla krajská organizace TOP 09, která řekla, že si v Praze nepřeje koalici se Starosty, což bylo její právo [...].*“⁷⁷ Výsledkem těchto komunálních voleb byla pražská koaliční smlouva podepsaná ANO, ČSSD a

⁷⁵ Dohoda TOP 09 a STAN. Pokračujeme![online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/co-delame/medialni-vystupy/dohoda-top-09-a-stan-pokracujeme-15067.html>>.

⁷⁶ Lídři starostů Půta a Gazdík nepočítají pro krajské volby s TOP 09[online].c1999-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://zpravy.idnes.cz/lidri-starostu-a-nezavislych-nepocitaji-pro-krajske-volby-s-top-09-1cg-/domaci.aspx?c=A141016_133129_domaci_kop>.

⁷⁷ Tamtéž.

právě Trojkoalicí tvořenou KDU-ČSL, Stranou zelených a Starosty. TOP 09 byla v období 2014 až 2018 v opozici, přestože ve volbách získala druhý nejvyšší počet hlasů hned za vítězným subjektem ANO.⁷⁸ TOP 09 se v Praze považovala za spoluvítěze voleb, na hnutí ANO strana ztratila pouhý jeden mandát, a přestože si ve srovnání s přechozími komunálními volbami pohoršila o 20 %, Miroslav Kalousek odmítal označit výsledek voleb za neúspěch: „*Už jste strávil výsledky voleb a už víte, proč jste neuspěli? MK: Netroufám si říci, že jsme neuspěli. A v Praze tvrdím, že jsme spoluvítězi, rozdíl jednoho mandátu je naprosto marginální.*“⁷⁹

V roce 2014 se konaly senátní volby, ve kterých zaznamenala strana TOP 09 výrazný neúspěch. Ani jeden z kandidátů za TOP 09 se do senátu neprobojoval, což jistě narušilo již tak křehký konsensus o společném směřování STAN a TOP 09. Taková porážka straně dozajista nepřidá na politické atraktivitě a alianční perspektivnosti. Senátní volby jsou navíc do jisté míry velmi specifické v tom ohledu, že lidé se trochu více rozhodují individuálně podle osobních sympatií k jednotlivým kandidátům, a nejde tedy v první řadě o politickou příslušnost volených osob. Obdobný vzorec lze vysledovat v komunálních volbách do místních zastupitelstev, ve kterých si voliči vybírají kandidáty, které mnohdy osobně znají. Samostatný úspěch Starostů ve volbách 2014 předurčil další vývoj spolupráce a pozvolnou emancipaci STAN.

Spolupráce byla nakonec ukončena v roce 2016 z iniciativy Starostů: „*Starostové a nezávislí nám přišli říct, že pro ně není představitelná situace, že by pokračovali ve společném volebním bloku pouze s TOP 09, že si to umí představit v nějakém širším bloku. Pouze dvoustranná spolupráce, která fungovala podle mého názoru úspěšně šest let, už pro ně představitelná není. Nás to mrzí,*“ uvedl Kalousek.⁸⁰ TOP 09 rozhodnutí Starostů respektovala a chápala ho jako vyústění neshod v politickém směřování obou stran. Miroslav Kalousek na svém twitterovém účtu zhodnotil konec spolupráce jako

⁷⁸ Volby do zastupitelstev obcí 10.10.-11.10.2014[online].c2014[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.volby.cz/pls/kv2014/kv1111?xjazyk=CZ&xid=1&xdz=4&xnumnuts=1100&xobec=554782&xstat=0&xvyber=0>>.

⁷⁹ Kalousek V Praze se musíme spojit proti straně vůdcovského typu![online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/co-delame/medialni-vystupy/kalousek-v-praze-se-musime-spojiti-proti-strane-vudcovskeho-typu-17147.html>>.

⁸⁰ Rozvod TOP 09 a hnutí STAN. Gazdík má skončit ve vedení Sněmovny[online].c1999-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://zpravy.idnes.cz/rozvod-top-09-a-hnuti-stan-gazdik-ma-skoncit-ve-vedeni-snemovny-p6n-/domaci.aspx?c=A161108_211002_domaci_kop>.

důsledek odlišností politických cílů: „Po diskusi však stanovisko STAN akceptujeme jako legitimní, protože se rozcházíme v politických cílech. Cíl TOP 09 je vítězství idejí a principů ve volbách, které sestavují vládu, v případě porážky jsou v opozici. STAN chce být přítomen v jakékoli vládě. Pro hnutí komunálních politiků je to logický cíl a je nezbytné to akceptovat.“⁸¹ TOP 09 však hodnotila sedm let trvající spolupráci jako úspěšnou a smysluplnou pro obě zúčastněné strany.

Na společnou spolupráci se v současné chvíli snaží navázat nynější předseda TOP 09 Jiří Pospíšil. Ukončení spolupráce považuje za tragédii a usiluje o obnovení aliance na celostátní úrovni. „Rozpad spolupráce se STAN považuji za tragédii a velkou chybu. Chtěl bych obnovit původní koncept TOP 09 a STAN, který geniálně vymysleli zakladatelé strany Karel Schwarzenberg a Miroslav Kalousek, právě z toho důvodu, že TOP 09 neměla sílu v krajských a obecních volbách,“ řekl Právu Pospíšil. Podle něj je logické, když spojí síly dvě strany, které mají každá pět procent voličů, podobný program a jedna je silnější ve městech a druhá v regionech.“⁸² Podle prohlášení Jiřího Pospíšila by se TOP 09 měla poučit z předchozí spolupráce, neopakovat minulé chyby a přistupovat k potencionálním aliančním partnerům jako k rovnocenným účastníkům případné aliance. Se starosty se na regionální úrovni TOP 09 spojila již ve volbách do pražského zastupitelstva, kdy vytvořila společně se Starosty a KDU-ČSL trojblok Spojené síly pro Prahu, který se následně stal členem koalice spolu s Českou pirátskou stranou a hnutím Praha sobě.⁸³

Aktuálně je aliance stran na celostátní úrovni ve fázi vyjednávání. Podle Pospíšila byla povolební spolupráce TOP 09 a Starostů v Praze lakmusovým papírkem, který jednoznačně potvrdil schopnost vzájemné dohody a kooperace, která by se tak mohla přenést na pole Poslanecké sněmovny. „Spolupráci v Praze hodnotím výborně. Musím říci, že to funguje jak po obsahové, tak po lidské stránce. Spojené síly pro Prahu dnes na magistrátu tvoří jeden tým. Já sám osobně nedělám lidský rozdíl v tom, který

⁸¹ Twitter: Miroslav Kalousek[online].[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://twitter.com/kalousekm?lang=cs>>.

⁸² Pospíšil oživuje dvojblok se Starosty[online].[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.novinky.cz/domaci/484728-pospasil-ozivuje-dvojblok-se-starosty.html>>.

⁸³ Spojené síly pro Prahu[online].c2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.spojenapraha.cz/>>.

zastupitel byl nominován TOP 09 a který za Starosty. Byl bych rád, kdyby toto byla první forma obnovené spolupráce a pokračovali bychom postupně dál. V nejbližší době se budeme bavit o evropských volbách. Pokud se dohodneme i zde a pokud by i takovýto projekt uspěl, tak to bude cesta k tomu, abychom se pak bavili i o krajských volbách. Mým cílem je pozvolna, kontinuálně a nenásilně obnovovat a posilovat vztahy mezi TOP 09 a STAN. Vidím v tom jasnou budoucnost.“⁸⁴ V současnosti se předseda strany soustředí na dojednání spolupráce stran v rámci voleb do Evropského parlamentu. Takovou spolupráci chápe jako vyústění snah obou stran, které jsou podle jeho tvrzení jediné jasně proevropské strany v České republice, což vysvětlil v nedávném rozhovoru pro server aktualne.cz: „Vy říkáte, že jste možná jediná nebo jedna z mála proevropských stran. Co ODS? JP: Když se podíváte, tak mnoho členů ODS se k Evropské unii vyjadřuje nejednoznačně. Nejen Václav Klaus mladší, který je asi takový nejviditelnější politik ODS s rezervovaným nebo negativním přístupem k EU. Když si přečtete výroky ostatních představitelů, tak mnozí z nich mají k Evropské unii rezervovaný přístup. Viz třeba debata kolem Maďarska, kdy my jsme podpořili, aby EU řešila stav lidských práv v Maďarsku. ODS byla proti tomu s tvrzením, že se do toho Evropská unie nemá plést.“⁸⁵

⁸⁴ Jsem pro spojení se starosty, říká Pospíšil. [online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/co-delame/napsali-o-nas/jsem-pro-spojeni-se-starosty-rika-pospisi-25172.html>>.

⁸⁵ Tamtéž.

5. Charakteristika strany

Sama TOP 09 se prezentuje jako strana konzervativní a tradiční, stojící na pilířích křesťansko-židovské kultury. Strana důrazně odmítá ideologie a myšlenkové koncepty, které vedou k totalitě a potírání občanských a lidských práv. Strana klade velký důraz na demokratický proces a principy a soustředí se na neoliberální reformy.

Zkratka TOP 09 odkazuje na rok založení strany a iniciály TOP jsou akronymem slov tradice, odpovědnost a prosperita. Tradice jako kontinuum ideálu svobody a humanismu a rozvoj české kultury. Odpovědnost jako odmítnutí populistických a líbivých gest, střizlivost v politickém uvažování a respektování politické, společenské a ekonomické reality. Prosperita jako dodržování smysluplných pravidel, aktivní členství v mezinárodních strukturách podpora investic do vědy, výzkumu a vzdělání jakožto hybatelů společenského pokroku. Současně lze chápat zkratu TOP jako apel na podprahové vnímání občana a může se snažit vnuknout myšlenku něčeho exkluzivního a vynikajícího, něčeho, co zdaleka přesahuje běžný, dosud dostupný průměr.

Konzervativní hodnoty, které strana vyznává, předurčují voličskou základnu strany. Strana nemá zájem obsáhnout široké spektrum voličů, uvědomuje si, že je jednoznačně vyprofilovaná, nicméně poslední dobou je strana především v komunálních volbách vyhledávána jako atraktivní alianční partner pro sdílené kandidátní listiny, možná právě proto, že je jasně čitelná a v některých ohledech a názorech předvídatelná.

Jedním ze základních stavebních kamenů programatiky TOP 09 je vyrovnaný a smysluplný rozpočet a důraz na rozpočtovou odpovědnost s cílem stabilizovat výši státního dluhu. Již v první vládě, ve které zasedla strana TOP 09 spolu s ODS a s Věcmi veřejnými roku 2010,⁸⁶ se kromě jiného podařilo snížit provozní výdaje veřejného sektoru o 10 %.⁸⁷ S hospodářskou a rozpočtovou politickou souvisí i pojetí a interpretace sociálního systému. TOP 09 v duchu konzervativismu akcentuje hodnoty

⁸⁶ Koaliční smlouva[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/dulezite-dokumenty/koalicni-smlouva-74245/>>.

⁸⁷ Tři roky vlády Petra Nečase[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/tema/tri-roky-vlady-petra-necase-108619/>>.

rodiny a vzájemnou solidaritu, ovšem strana se současně zásadně staví proti nekontrolovanému vyplácení sociálních dávek.

V otázce zahraniční politiky je strana TOP 09 silně proevropská a deklaruje to jako jednu ze signifikantních hodnot: „*Evropskou unii považuje vláda za záruku existence českého státu v Evropě. EU přinesla Evropě mír a prosperitu.*“⁸⁸ a významně orientovaná na členství České republiky v mezinárodních organizacích a paktech. „*[...] Jejím hlavním cílem v následujících letech bude posilování dobrého jména České republiky ve světě. S vědomím tohoto budeme usilovat o další rozvíjení vzájemných vztahů a spolupráce se sousedními státy ve všech oblastech společného zájmu. A to jak se státy přímo sousedícími s Českou republikou, tak s ostatními zeměmi regionu střední Evropy. Budeme usilovat o plnění závazků vyplývajících z členství České republiky v mezinárodních organizacích. Pro spojení v NATO a v Evropské unii musíme být čitelným a spolehlivým partnerem.*“⁸⁹

Strana vyzdvihuje a chápe důležitost obcí, které vnímá jako základní pilíře státu. V aliančním spojení s hnutím Starostové a nezávislí vykryštovala snaha odpovědné komunální politiky, v rámci které se bude dařit pružně reagovat na lokální problémy, které rezonují společností.

⁸⁸ Proč nás volit – volební program[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/proc-nas-volit/volebni-program/archiv/volebni-program-2010/02-zahranicni-politika-1352.html>>.

⁸⁹ Koaliční smlouva o vytvoření koalice rozpočtové odpovědnosti, vlády práva a boje proti korupci[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Koalicni-smlouva-10-4-12.pdf>>.

Programatika strany

V následujících odstavcích, pokud nebude uvedeno jinak, budu vycházet z údajů, které jsou uvedeny na oficiálních webových stránkách politické strany TOP 09.⁹⁰

V první řadě strana ve svých programech jasně přiznává složitost případných povolebních vyjednávání a nutnost kompromisů a vzájemných ústupků, ovšem uvádí, že se za žádnou cenu nestane členem takového vládního uskupení, které by jakýmkoliv způsobem kohokoliv diskriminovalo, které by se aktivně nesnažilo snižovat státní výdaje a neprosazovalo by umořování veřejného dluhu, a které by bylo v jakémkoliv ohledu nedemokratické.

Strana se volebním programem a vizí do budoucna jasně vymezila napravo v politickém spektru a našla si své místo na české politické scéně. Jedna z hlavních priorit strany je stabilní a vyrovnaná rozpočtová politika, rozumné hospodaření na celostátní i komunální úrovni a podpora podnikatelského prostředí. V úvodní části strana hodnotí současnou politickou, ekonomickou a celospolečenskou situaci a optimisticky nabízí řešení pro všechny, kteří chtějí svůj život aktivně a svobodně utvářet. „*Pro všechny, kterým vadí rostoucí byrokracie, bobtnající stát nebo směřování České republiky mimo Evropskou unii. TOP 09 má řešení pro všechny odpovědné, které zajímá budoucnost vlastní i jejich dětí a kteří nechtějí být na vedlejší koleji.*“⁹¹ Poslední programové směřování je tematicky rozděleno do devíti oblastí, které si strana vytkla jako prioritní a v rámci kterých hodlá realizovat svou stranickou politiku. TOP 09 svůj program v dílčích bodech poměrně pružně přizpůsobuje aktuální situaci a reaguje na soudobá témata, kterým program v jednotlivých volbách přizpůsobuje, nicméně systémově, hodnotově a ideologicky je program stále stejný.

TOP 09 je stranou, která věří, že vzdělaná společnost je klíčem k úspěšnější budoucnosti a zárukou rozvoje celé země. Proto chápe **vzdělání, vědu a výzkum** jako jednu ze svých programových priorit. Strana nabízí plnou podporu obecnému vzdělávání, které je předpokladem profesionalizace státu. Strana současně v duchu

⁹⁰ Proč nás volit – volební program[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/proc-nas-volit/>>.

⁹¹ Proč nás volit – volební program[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/proc-nas-volit/volebni-program/volebni-program-2017/>>.

trendů posledních let odmítá školu jako jedinou instituci s patentem na vzdělávání a usiluje o prosazení moderních výukových metod, které budou mít za následek lepší uplatnění absolventů. „Škola ztratila monopol na informace. Učitel už není a zcela jistě nebude tím, kdo všechno ví nejlépe, a tím, kdo předává všechny poznatky. Pozice učitelů se mění a musí se změnit i způsoby a cíle jejich práce. Stanou se zprostředkovateli vědění, rádci a průvodci, kteří motivují a ukazují správnou cestu.“⁹² Financování vysokých škol chce strana svázat s hodnocením jejich kvality, současně navrhuje zvýšit motivaci vysokoškolských studentů zavedením školného, které by šlo obratem zpět do škol a bylo by použito na stipendia pro studenty z ekonomicky znevýhodněných rodin. Odměňování učitelů by se mělo odvíjet od jejich profesních kvalit, ne od délky jejich pedagogické praxe.

V **sociální oblasti** se TOP 09 se zasazuje o znovuootevření diskuse o důchodové reformě, o usnadnění koexistence rodinného života s pracovními závazky prostřednictvím podpory zkrácených úvazků, možností práce z domova a sdílených pracovních míst: „Odstraníme tento nedostatek a umožníme snazší skloubení péče o děti s pracovním uplatněním. Přirozené je chtít jak rodinu, tak práci – zejména ženy se nesmí dostávat do situace náročné volby, zda mít děti, nebo budovat kariéru.“⁹³ Důležitým bodem je spravedlivá distribuce sociální pomoci potřebným. TOP 09 chce zefektivnit výplaty sociálních dávek a zamezit jejich zneužívání, za naprosto nepřijatelný považuje systém, ve kterém by se jedincům nevyplatilo pracovat. „Lidem se zároveň musí vyplatit pracovat a jejich výdělků mají být vyšší i díky nižšímu zatížení ceny práce odvody. Podpora v nezaměstnanosti bude výrazně redukována v případě dobrovolného podání výpovědi z dosavadního zaměstnání.“⁹⁴ Současně budou dávky v nezaměstnanosti vypláceny jen těm, kdo se kromě toho, že práci aktivně hledají, budou účastnit veřejně prospěšných a užitečných prací. V oblasti zdravotnictví chce

⁹² Proč nás volit – volební program[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/proc-nas-volit/volebni-program/volebni-program-2017/1-vzdelani-veda-a-vyzkum-22526.html>>.

⁹³ Proč nás volit – volební program[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/proc-nas-volit/volebni-program/volebni-program-2017/2-socialne-soudrzna-spolecnost-22527.html>>.

⁹⁴ Proč nás volit – volební program[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/proc-nas-volit/volebni-program/volebni-program-2017/2-socialne-soudrzna-spolecnost-22527.html>>.

TOP 09 zavést možnost nadstandardů s variantou sjednání dobrovolného zdravotního pojištění a podporu zdravého životního stylu. Kapitola o zdravotnictví dále obsahuje systém opatření, který povede k vyšší efektivitě zdravotní péče, ke spravedlivému způsobu odměňování zdravotnického personálu a k přehlednému systému povinností a výhod pro pacienty.

V otázce **zahraniční politiky** TOP 09 zásadně odmítá vystoupení z NATO a z Evropské unie, naopak se chce zasadit o další prohlubování transatlantických vazeb, které chápe jako garanci rozvoj liberální demokracie v České republice. V dlouhodobém a strategickém plánování zahraniční politiky, která bude mít jasnou a smysluplnou koncepci, spatřuje vedení strany klíč ke stabilní a bezpečné budoucnosti. Strana je pro posilování spolupráce s Německem, které vnímá jako strategického a nejdůležitějšího obchodního i politického partnera a pro zkvalitňování visehradské spolupráce, jakožto důležitého formátu středoevropské kooperace. Evropskou unii TOP 09 chápe jako podmínku a garanta bezpečí, stability a prosperity. *„Místo České republiky vidíme v jádru EU, nikoli ve vedlejšímu pruhu. Nesmíme dopustit, abychom se v důsledku neuvážených kroků ocitli na okraji či zcela stranou evropského dění. Rozvolnění Unie, vícerychlostní Evropa či jiné možné podoby EU, které by otvíraly možnost, že se staneme „členem druhého řádu“, pro nás představují zásadní hrozbu.“*⁹⁵

V oddílu **hospodářská politika** se TOP 09 zavazuje k vytvoření takového prostředí, které bude obyvatele republiky podporovat v soukromém podnikání, které strana chápe startér hospodářského růstu. Prioritou strany je jednoduché podnikatelské prostředí, snížení administrativní zátěže a zrušení EET. Intervence státu vidí jako alternativu v situaci, kdy soukromý sektor není schopen (nebo nemůže) plnit svou roli v oblasti konkurence. *„Naše pojetí vychází z principu svobodného trhu, který stojí na úsilí jednotlivce a je ohraničen srozumitelnými a jasnými pravidly. Vedle svobodného trhu cítí prosperující a moderní společnost také svou sociální odpovědnost.“*⁹⁶ Strana se dále

⁹⁵ Proč nás volit – volební program[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/proc-nas-volit/volebni-program/volebni-program-2017/3-bezpeci-a-zahranicni-politika-22528.html>.

⁹⁶ Proč nás volit – volební program[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/proc-nas-volit/volebni-program/volebni-program-2017/4-hospodarska-politika-22529.html>.

hlásí k rozpočtové odpovědnosti, i za cenu nepopulárních opatření, zásadně odmítá prohlubování státního dluhu a neodpovědných výdajů a hospodaření, jehož následky ponесou příští generace: *Nepřipustíme projídání naší budoucnosti!* Strana si stanovila tři hlavní priority rozpočtové politiky: výdaje na vzdělání, vědu a výzkum, výdaje na obranu ve výši 2 % HDP a snížení odvodového zatížení práce. Za nezbytné strana považuje stanovení závazného termínu vstupu do eurozóny, čemuž hodlá přizpůsobit politická i hospodářská rozhodnutí tak, aby byl termín dodržen a podmínky pro přijetí společného evropského platidla byly splněny.

Doprava potřebuje podle TOP 09 celkový restart. Železniční doprava dlouhodobě zaostává a nereflektuje současné moderní trendy, dálniční síť je nedokončená a v současné době neodpovídá současným dopravním nárokům. „*Kombinací občanského odporu, špatné kvality práce investorů a nevykonné státní správy byla výstavba dopravní infrastruktury téměř paralyzována.*“⁹⁷ TOP 09 se zavázala uvést do provozu přibližně 70 km dálnic ročně, zrychlit rekonstrukci a přestavbu silnic 1. třídy a realizovat rekonstrukci železnice včetně rychlých železničních tratí. TOP 09 se jasně vymezuje proti výstavbě projektu kanálu Labe – Odra – Dunaj, který považuje za neekonomický, nešetrný k životnímu prostředí a v dnešní době přežitý.

V kapitole **moderní stát** jsou nastíněny snahy TOP 09 v oblasti IT a komunikačních technologií a soudnictví. V oblasti justice se TOP 09 zavazuje urychlit soudní jednání zavedením závazných lhůt pro vydávání rozhodnutí a posílení elektronizace justice, zrušit zbytečné regulace a posílit kárnou odpovědnost soudců. Ústavní pořádek strana chápe jako základ právního systému republik a odmítá nepromyšlené a unáhlené změny tohoto pořádku. Případné korekce by probíhaly pouze po důkladné diskusi a výhradně v případech, kdy by změna byla nevyhnutelná a užitečná. V rámci informačních a komunikačních technologií chce strana prosadit další rozvoj eGovernmentu, který by měl stát na principu servisu pro občany, ne pro úředníky. Strana chce reagovat na vývoj posledních let a zvýšit elektronizaci státní správy včetně voleb, ovšem současně chce zachovat předpoklad, že digitalizace nesmí vyloučit občany z přístupu ke státním službám.

⁹⁷ Proč nás volit – volební program[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/proc-nas-volit/volebni-program/volebni-program-2017/5-doprava-22530.html>.

Sedmý oddíl programu se věnuje **občanské společnosti, kultuře a církvi**. TOP 09 se prezentuje jako strana, jejíž hodnoty vycházejí z křesťansko-židovské evropské tradice a pro kterou jsou tyto tradice a odkazy nesmírně důležité. „*Kulturní identita, předávaná z generace na generaci, je nesmírně důležitá pro soudržnost odolné společnosti. Naše kulturní identita je jasná: evropské kulturní hodnoty a tradice humanismu, který pramení z antiky a židovsko-křesťanského duchovního odkazu. Toto dědictví nám je spolehlivým vodítkem pro správné a dobré řešení současných hrozeb a výzev.*“⁹⁸ Strana se zasazuje o předávání hodnot evropské kultury humanismu vycházejícího z židovsko-křesťanského duchovního odkazu již na školách. Pro rozvoj kultury nabízí garantované výdaje ze státního rozpočtu na cílové 1 %. Zavazuje se k podpoře občanských aktivit ve všech oblastech společenské činnosti a k respektu odlišných kultur, ovšem ne za cenu vzdání se základů naší, tedy evropské kultury. Subjekty občanské společnosti vnímá jako rovnocenné a respektované partnery státní moci a samospráv, snaží se tedy o oboustrannou komunikaci a diskusi, která povede ke vzájemnému konsensu v politickém rozhodování. Církev jsou pro TOP 09 partner státu, strana odmítá vulgární sekularizaci a jejich diskriminaci. Strana se zavazuje nepřipustit privatizaci a ovlivňování médií veřejné služby a garantuje maximální možnou míru mediální svobody slova.

V oblasti **životního prostředí** klade strana velký důraz na principy udržitelného rozvoje jakožto základní odpovědnosti vůči budoucím generacím. Za důležité považuje omezení emisí skleníkových plynů, které chce řešit užitím moderních technologií, které vedou k nízkouhlíkové energetice a především v efektivním využívání všech možných zdrojů energie. Strana nechce upřednostňovat zájmy developerů před zájmy ochrany přírodního bohatství, chce zdvojnásobit území, které je pod nejvyšším stupněm ochrany ze současného 1, 5 % na 3 %. TOP 09 chce dosáhnout nápravy ekologických škod, které kromě jiného spatřuje v dramatickém odvodnění krajiny, podporuje výsadbu smíšených lesů a důslednou recyklaci odpadů.

⁹⁸ Proč nás volit – volební program[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/proc-nas-volit/volebni-program/volebni-program-2017/7-obcanska-spolecnost-kultura-a-cirkve-22532.html>.

V poslední kapitole, v oddílu **zemědělství a venkov**, strana navazuje na problematiku životního prostředí a zasazuje se o zastavení úbytku zemědělské půdy. Stejně tak avizuje udržitelné hospodaření, i s půdou, i s vodními zdroji a proklamuje podporu malých a středních producentů a lokálních podniků. „*Podpora malých a rodinných farem na venkově je klíčem k přilákání mladých zemědělců, výrobců regionálních potravin a řemeslníků.*“⁹⁹

⁹⁹ Proč nás volit – volební program[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/proc-nas-volit/volebni-program/volebni-program-2017/9-zemedelstvi-a-venkov-22535.html>>.

6. Volby a volební výsledky

6. 1. Voličská základna TOP 09

Strana sama se definuje jako strana konzervativní, jasně pravicová – napravo od ODS,¹⁰⁰ čemuž odpovídá orientace na elektorát. Zjednodušeně řečeno, pravicové strany volí velmi často mladší a vzdělanější voliči s vyššími příjmy,¹⁰¹ což vede k tomu, že TOP 09 má silnou podporu ve velkých městech. Vzhledem k programové rétorice se jako soupeř TOP 09 vyprofilovala strana ODS, se kterou má TOP 09 mnoho styčných bodů programu, ovšem TOP 09 je ve srovnání s ní některými lidmi považována za stranu ještě o poznání pravicovější a konzervativnější. Širokou podporu má strana TOP 09 u mladých lidí a u studentstva, což vyplývá částečně z principů strany a její programatiky, a také z toho, že TOP 09 obratně využívá moderní sociální média jako Twitter či Facebook a činila tak již v době, kdy tyto sociální sítě zdaleka nepatřily mezi obvyklé komunikační kanály politických stran. Nezanedbatelný vliv měla jistě i persona lídra Karla Schwarzenberga. Image inteligentního a vzdělaného politika se zahraničními zkušenostmi, který svou nonšalancí, kultivovaným projevem a schopností pohybovat se na politické scéně zabodoval u části veřejnosti, která si od něj slibovala proměnu politické kultury, do značné míry napomohla celému vnímání strany. Schwarzenbergovi do jisté míry přidalo politické body i to, že je finančně zajištěný a teoreticky by u něj mohla být očekávatelná nižší míra korumpovatelnosti. Schwarzenberg je navíc známý, i přes svůj pokročilejší věk, svou ochotou aktivně se setkávat s voliči a účastnit se politických meetingů.

Za prvotním velkým úspěchem strany stojí zcela nepochybně i její marketingový stratég Jaroslav Poláček, který je od počátku tvůrcem kreativních, ale současně jednoduchých a srozumitelných kampaní strany. Dokáže být zábavný a případná negativa umí otočit minimálně v žert, když už ne ve výhody. Jako tomu bylo v případě Karla Schwarzenberga, jehož slabost usínat na veřejnosti strana nijak neomlouvala a na

¹⁰⁰ JARMARA, Tomáš. 2011. *TOP 09 a Věci veřejné v kontextu institucionalizace českých politických stran po roce 1989*. Politologická Revue 17, č. 1, s. 56-74.

¹⁰¹ LINEK, Lukáš a kol. 2014. *Voliči a volby 2010*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici se Sociologickým ústavem AV ČR.

předvolební billboardy k fotografii spícího Schwarzenberga připsala slogan *Když se kecají blbosti, spím*. Později byl tento slogan oceňován experty jako nejlepší.¹⁰² Strana s jeho přispěním dokázala velmi rychle zmobilizovat rozsáhlou komunitu podporovatelů strany, kteří si na auta, domy, batohy a jiná viditelná místa začali připevňovat samolepky a placky,¹⁰³ čímž kromě jiného pomáhali neagresivní formou šířit povědomí o straně. Chytrým tahem byla po vzoru marketingového štábu Baracka Obamy vytvořená databáze podporovatelů strany, kde se sdružuje skutečně rozmanité spektrum lidí, mezi kterými si jistě každý dokáže najít tu svou morální a společenskou autoritu. Tato databáze sdružuje umělce, lékaře akademiky, sportovce a mnoho jiných, které můžeme zařadit mezi elitu národa, což má zvyšovat prestiž a solidnost strany.

6. 2. Volby do PSP

6. 2. 1. Volby do PSP ČR 2010

Volby roku 2010 byly pro stranu TOP 09 klíčové. Šlo o první zkoušku, jak se nedávno vzniklá strana uchytí u voličů a jaká bude její startovací pozice. Ve volbách do Poslanecké sněmovny roku 2010 kandidovala TOP 09 spolu s hnutím Starostové a nezávislí.¹⁰⁴ Strany se dohodly na vedení společné kampaně a veřejnosti představily společný program.

Ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky získala strana TOP 09 16,7 % všech hlasů a se ziskem 41 mandátů skončila hned za ODS a ČSSD. V Praze dokonce TOP 09 vyhrála,¹⁰⁵ mimo Pražanů ještě nová strana výrazně oslovila voliče v Liberci a v Hradci Králové.¹⁰⁶ Volební kampaň strany lze tedy považovat za

¹⁰² Nejlepší slogan podle expertů: Když se kecají blbosti, tak spím[online].c1999-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://zpravy.idnes.cz/nejlepsi-slogan-podle-expertu-kdyz-se-kecaji-blbosti-tak-spim-puk-/domaci.aspx?c=A100421_081144_domaci_nos>.

¹⁰³ BASTLOVÁ, Marie. Skryté tváře voleb: Kdo tlačí k volebním ziskům TOP 09[online]. [citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://neovlivni.cz/skryte-tvare-voleb-kdo-tlaci-k-volebnim-ziskum-top-09/>>.

¹⁰⁴ Strana TOP 09 a hnutí Starostové a nezávislí podepsaly smlouvu o spolupráci[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/strana-top-09-a-hnuti-starostove-a-nezavisli-podepsaly-smlouvu-o-spolupraci-69.html>>.

¹⁰⁵ Výsledky voleb 2010[online].c1996-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://archiv.ihned.cz/c1-43940830-vysledky-voleb-2010>>.

¹⁰⁶ Tamtéž.

velmi úspěšnou, uvážíme-li, že strana vznikla necelý rok před volbami. Strana na základě povolebních vyjednávání vstoupila do koalice se stranou ODS a s dalším nováčkem, Věcmi veřejnými. Tyto dvě politické strany byly novými subjekty, do Poslanecké sněmovny se naopak nedostala Strana zelených a KDU-ČSL.

Novou vládu v čele s ministerským předsedou Petrem Nečasem jmenoval prezident Václav Klaus 13. července 2010.¹⁰⁷ Tato v pořadí jedenáctá vláda České republiky vystřídala úřednický kabinet Jana Fischera, který zemi v důsledku událostí roku 2009 vedl přes jeden rok. Jako hlavní cíl si tato nová vláda vytkla omezit korupci v maximální možné míře a zastavit růst státního dluhu.¹⁰⁸

V Nečasově vládě získala TOP 09 pět ministerských postů a post prvního místopředsedy vlády, který obsadil předseda strany Karel Schwarzenberg. Ten současně zastával funkci ministra zahraničí, stejně tak, jako ve vládě Mirka Topolánka. TOP 09 dále dostala do sféry svého vlivu ministerstvo financí (Miroslav Kalousek), ministerstvo zdravotnictví (Leoš Heger), ministerstvo práce a sociálních věcí (Jaromír Drábek) a ministerstvo kultury (nestraníček za TOP 09 Jiří Besser).¹⁰⁹

Přestože nakonec po skandálu Jany Nagyové (dnes Nečasové) podal Petr Nečas 17. června 2013 demisi, nelze necelé tři roky jeho vládnutí považovat za neúspěšné. Vládě se podařilo splnit několik desítek bodů z programového prohlášení napříč programovým spektrem. Vládě se například podařilo snížit provozní výdaje státu o 10 %, došlo ke zdanění náhrad poslanců a senátorů, vláda prosadila tzv. malou důchodovou reformu aj.¹¹⁰

¹⁰⁷ Jmenování vlády premiéra Petra Nečase[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/jmenovani-vlady-premiera-petra-necase-74262/>>.

¹⁰⁸ Koaliční smlouva[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/dulezite-dokumenty/koalicni-smlouva-74245/>>.

¹⁰⁹ Vláda Petra nečase[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/petr-necas/prehled-byvalych-clenu-vlady-petra-necase-96390/>>.

¹¹⁰ Vláda splnila desítky bodů z programového prohlášení[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-splnila-desitky-bodu-z-programoveho-prohlaseni-84619/>>.

6. 2. 2. Volby do PSP ČR 2013

I ve volbách na podzim roku 2013 kandidovala TOP 09 společně se Starosty a nezávislími. Do voleb vstupovala strana se sloganem *Víme, kam jdeme*. Strana dokázala aktivně reagovat na společenské napětí a refletovala napjatou atmosféru ve svých programových a volebních prohlášeních. V úvodu programu strana připomněla čtvrt století svobody, poukázala na její nesamozřejmost a dramaticky pojala volby nejen jako rutinní záležitost, ale jako rozhodování o celkovém směřování státu: „*Přesto v nadcházejících volbách budeme rozhodovat o celkovém směřování našeho státu. Tentokrát nejde o dílčí body programu, ale o způsob vlády: pohodlně zpět k socialismu, nebo pracně demokraticky do budoucnosti?*“¹¹¹ Strana v úvodním prohlášení zohlednila rozporuplné působení prezidenta Miloše Zemana: „*Prezident je formální hlavou státu, ale nestojí v čele vlády, jak je tomu v republice prezidentské. Na tom nic nemění skutečnost, zda je volen přímo či nikoli. Ústavu ČR netvoří jen psaný text, ale i principy, tradice a zvyklosti, které s ním tvoří nedělitelný celek.*“¹¹² a představila tři principy, kterými chce v budoucnu ovlivňovat politické dění v zemi:

- 1) obnovení politiky, která se zabývá zájmy celku, nikoliv zájmy některé části společnosti
- 2) ochrana demokratického rámce státu
- 3) vytvoření všeobecného zájmu o kultivaci života v celé společnosti.¹¹³

Z orientace na demokratické principy a na svobodné směřování státu je patrné, že strana i tentokrát dokázala reagovat na současná palčivá témata a jejich rétoriku využít v předvolebním souboji.

¹¹¹ Proč nás volit – volební program[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/proc-nas-volit/volebni-program/archiv/volebni-program-2013/vime-kam-jdeme-13823.html>>.

¹¹² Víme, kam jdeme[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/files/soubory/vime-kam-jdeme-programovy-letak_895.pdf>.

¹¹³ Tamtéž.

Vzhledem k volebním výsledkům lze ovšem konstatovat, že tentokrát se jí to podařilo méně úspěšně, než o tři roky dříve. TOP 09 skončila čtvrtá, s celkovým ziskem 11,99 % hlasů a 26 mandátů¹¹⁴ a stala se opoziční stranou. Vítězem voleb se stala strana ČSSD vedená Bohuslavem Sobotkou (20,45 %), který následně podepsal koaliční smlouvu s hnutím ANO 2011 a s KDU-ČSL.¹¹⁵ Sama strana však nehodnotila výsledek voleb veskrze negativně: „*Předseda Karel Schwarzenberg hodnotí výsledek strany jako velmi dobrý a považuje TOP 09 za stabilizovanou stranu na české politické scéně.*“¹¹⁶ V tomto ohledu navíc zmíním, že v Praze zvítězila TOP 09 i tentokrát (stejně jako ve volbách 2010) a to s poměrně jasnou převahou (23,03 %)¹¹⁷ a stejně tak měla TOP 09 největší podporu i mezi nejmladšími voliči v rozmezí od 19 do 29 let (13 %) a mezi voliči s vysokoškolským vzděláním (20 %).¹¹⁸

Pořadí ve volbách dramaticky proměnilo Hnutí ANO 2011. Nové subjekty, neokoukané tváře a revoluční hesla standardně voliče přitahují, nerozhodnutí vycházejí z předpokladu, že *jim dají šanci*, často tato hnutí zaujmou i tzv. zklamané voliče etablovaných stran.¹¹⁹ Kromě toho ztratila TOP 09 podle vyjádření jejího tehdejšího předsedy voliče v důsledku prosazování nepopulárních opatření, která však byla v době hospodářské krize nutná a potřebná.

¹¹⁴ Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 25.10.-26.10.2013 [online].c2017[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.volby.cz/pls/ps2013/ps2?xjazyk=CZ>>.

¹¹⁵ Koaliční smlouva mezi ČSSD, hnutím ANO 2011 a KDU-ČSL na volební období 2013-2017[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/dulezite-dokumenty/koalici-smlouva-mezi-cssd--hnutim-ano-2011-a-kdu-csl-na-volebni-obdobi-2013---2017-115459/>>.

¹¹⁶ TOP 09: Máme největší mandát k obhajobě konzervativních hodnot[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/top-09-mame-nejvetsi-mandat-k-obhajobe-konzervativnich-hodnot-14402.html>>.

¹¹⁷ Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 25.10.-26.10.2013 [online].c2017[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.volby.cz/pls/ps2013/ps61?xjazyk=CZ&xv=2>>.

¹¹⁸ Nerozhodní hledající změnu i tradiční voliči tradičních stran[online].c1996-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1068920-nerozhodni-hledajici-zmenu-i-tradicni-volici-tradicnich-stran>>.

¹¹⁹ ODS a TOP 09 přišly o milion voličů, polovina volí ANO[online].c1999-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/volby/ods-a-top-09-prisly-o-milion-volicu-polovina-voli-ano/r~cded0d8029b211e3b6ba0025900fea04/>>.

6. 2. 3. Volby do PSP ČR 2017

Volby do Poslanecké sněmovny se konaly ve dnech 20.-21.10.2017 a v těchto volbách již TOP 09 a Starostové a nezávislí kandidovali každý zvlášť. Pro tuto kampaň si TOP 09 zvolila heslo *Neuhneme*, na které postupně nabalovala další slogany: *Tak dost! Vaši budoucnost neprodáme, Tak dost! Estébákům neuhneme.*¹²⁰ Volební program, který pro následující volební období strana představila, byl součástí Vize České republiky 2030, což je dlouhodobý výhled, prostřednictvím kterého se strana obrací ke svým voličům a ve kterém v osmi bodech vysvětluje, jakým způsobem se staví k jednotlivým aktualitám. V této vizi, respektive v tomto volebním programu, který by měl vizi naplňovat do jedné třetiny, strana upozorňuje na možné nebezpečí odklonu České republiky od evropského kurzu, na její přílišné vazby na Ruskou federaci a vybízí voliče k odpovědnému jednání, jehož důsledky dalece překračují rámec jednoho volebního období.¹²¹

Ani tato strategie však nezabrala a nezabránila odlivu voličů. TOP 09 získala 5, 31 % hlasů a jen těsně tak překonala pětiprocentní hranici pro vstup do Poslanecké sněmovny. Tentokrát se straně ani nepodařilo zvítězit v hlavním městě.¹²² Ve volbách s velkým předstihem zvítězilo Hnutí ANO s celkovým ziskem 29, 64 % odevzdaných hlasů. ANO současně zvítězilo ve všech krajích České republiky, což je v dějinách země skutečně ojedinělý fenomén. Na druhém místě se umístila Občanská demokratická strana vedená Petrem Fialou a na třetím místě skončila Česká pirátská strana se ziskem 10, 79 %.¹²³ Pro přehlednost uvádím relevantní zisky stran níže v tabulce, kterou jsem sestavila na základě zveřejněných volebních výsledků na webové stránce www.volby.cz.

120 Volby 2017 do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky hodnot[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/volby/archiv/2017-poslanecka-snemovna/>>.

121 Proč nás volit – volební program[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/proc-nas-volit/volebni-program/volebni-program-2017/>>.

122 Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20.10.-21.10.2017 [online].c2017[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.volby.cz/pls/ps2017/ps61?xjazyk=CZ&xv=1>>.

123 Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20.10.-21.10.2017 [online].c2017[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.volby.cz/pls/ps2017/ps61?xjazyk=CZ&xv=1>>.

	ČSSD	ODS	TOP 09	SPD	ANO	Česká pirátská strana	KSČM	KDU- ČSL	Starostové a nezávislí
2017	7, 27 %	11, 32 %	5, 31 %	10, 64 %	29, 64 %	10, 79 %	7, 76 %	5, 80 %	5, 18 %
2013	20, 45 %	7, 72 %	11, 99 %		18, 65 %	2, 66 %	14, 91 %	6, 78 %	

Z přehledu je jasné patrné, že ANO bylo skutečně jednoznačným vítězem voleb. Ve srovnání s minulými volebními výsledky je úbytek voličů TOP 09 jasné viditelný, naopak ODS ve srovnání s předchozími volbami poměrně posílila, tedy lze předpokládat, vzhledem k tomu, že tyto dvě strany o voliče tradičně soupeřily, že část voličů se od TOP 09 buď vrátila, nebo přiklonila k ODS. Tento trend je možné vysvětlit mimo jiné obměnou vedení v Občanské demokratické straně, které se podařilo oprostít se od minulých skandálů a představit veřejnosti nejen nové tváře, ale i novou rétoriku. Odliv mohla zapříčinit i sebevědomá a svěží kampaň České pirátské strany, která bodovala nejen u mladé generace. Vzhledem k náladám, které v posledních letech ve společnosti, a nejen té české, panují, straně nepřispěla ani jasné proevropská orientace. Silným momentem voleb se stala ochrana národních zájmů a nacionální rétorika, která je poněkud v rozporu s tendencemi TOP 09. Jistě svou roli sehrála i změna předsedy TOP 09, kdy charizmatického Karla Schwarzenberga vystřídal pro mnoho voličů málo přijatelný Miroslav Kalousek, který je poměrně rozporuplnou personou, i pro tradiční voliče TOP 09. V současné době je předsedou stran Jiří Pospíšil (zvolen v listopadu 2017¹²⁴), který je však ve srovnání se dvěma předchozími lidry pro některé občany relativně nevýraznou figurou a je teprve otázkou, jak se mu podaří tuto novou funkci zvládnout a oslovovat občany. Jak již bylo řečeno výše, v těchto volbách již TOP 09 po vzájemné dohodě nekandidovala spolu se Starosty a nezávislími, kteří ve volbách oproti očekávání nedostali tak úplně zanedbatelné množství hlasů, se svými 5, 18 % se probjovali do Poslanecké sněmovny, takže i v tomto štěpení hlasů spatřuji jeden z důvodů poměrně velkého volebního propadu strany. Otázkou také je, do jaké míry se na volebním nezdaru podílelo negativní vymezení strany vůči hnutí ANO, potažmo vůči Andreji Babišovi. Vzhledem k silné podpoře, kterou Babiš měl, se lze domnívat, že

¹²⁴ JUDr. Jiří Pospíšil[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/osobnosti/judr-jiri-pospasil-15862.html>>.

ani tato strategie nebyla zcela šťastná. Neúspěch TOP 09 zaznamenala i u nejmladší skupiny voličů, kde tradičně vítězila, tuto kategorii tentokrát ovládla Česká pirátská strana, která si připsala 22 % hlasů.

Hnutí ANO tedy na základě odevzdaných hlasů získalo 78 poslaneckých mandátů, druhá ODS jich získala 25 a Piráti spolu s SPD Tomia Okamury získaly ve sněmovně 22 mandátů. Zbytek křesel si mezi sebe rozdělily KSČM, ČSSD, KDU-ČSL, STAN a TOP 09.¹²⁵

6. 3. Senátní volby

První volby do horní komory parlamentu, kterých se účastnili zástupci TOP 09, se uskutečnily hned v říjnu 2010. I v senátních volbách postupovala aliance TOP 09 a STAN společně, v žádném volebním obvodu si kandidáti z těchto stran vzájemně nekonkurovali a společně navrhli kandidáty ve 26 obvodech.¹²⁶ Tyto senátní volby se dají považovat za drtivé vítězství ČSSD. Z 27 kandidátů bylo za sociální demokracii 12 úspěšných,¹²⁷ naopak z 26 navržených kandidátů TOP 09 a STAN se jich do druhého kola voleb dostalo pouze pět a jen dva zvládli ve druhém kole zvítězit a porazit své politické konkurenty.

Jednoho kandidáta představila TOP 09 i v doplňovacích senátních volbách 2011. Byl jím starosta Kmetiněvsi Luděk Kvapil, jehož nominace byla přijata jednomyslně. „*Pro TOP 09 je propojení se zkušenými komunálními politiky z řad Starostů a nezávislých od počátku zásadní, jelikož zkušenost těchto lidí vnáší i do celostátní politiky neocenitelný pragmatický vhled. Pan starosta Kvapil je charizmatický člověk a já jsem potěšen, že jej*

¹²⁵ Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20.10.-21.10.2017 [online].c2017[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.volby.cz/pls/ps2017/ps61?xjazyk=CZ&xv=1>>.

¹²⁶ TOP 09 a Starostové a nezávislí schválili kandidáty do Senátu[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/top-09-a-starostove-a-nezavisli-schvalili-kandidaty-do-senatu-2836.html>>.

¹²⁷ Volby so senátu Parlamentu ČR – 2010[online].[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/czso/volby-do-senatu-parlamentu-cr-v-roce-2010-n-gsfuzcpvcf>>.

mohu přivítat v našich řadách,“ uvedl kandidáta Karel Schwarzenberg, předseda TOP 09.“¹²⁸

V senátních volbách 2012 TOP 09 v koalici se STAN zvítězili dva kandidáti, Luděk Jeništa a Jiří Šesták, z navrhovaných 18.¹²⁹

V senátních volbách 2014 sice přetrvala spolupráce TOP 09 a STAN, ale TOP 09 se současně v šesti volebních obvodech dohodla na vzájemné podpoře se stranou ODS. Jednalo se o obvody, ve kterých mají pravicově zaměřené strany tradičně nízkou podporu voličstva. V Uherském Hradišti, v Olomouci a v Lounech tak TOP 09 podpořila kandidáty ODS, namísto toho, aby nominovala své vlastní, naopak v dalších třech obvodech byla praxe přesně opačná – podpora kandidátů TOP 09 ze strany ODS. *„Věřím, že se nám podaří dosáhnout dohody s TOP 09 na tom, že alespoň v šesti obvodech si nebudou naši kandidáti vzájemně ubírat hlasy, a pravicová politika v nich tak má větší šanci na úspěch,“ říká Fiala a vysvětluje, že v těchto obvodech ODS a TOP 09 nestaví společné kandidáty obou stran, ale dle dohody v nich svého kandidáta staví vždy jen jedna strana s podporou té druhé.“¹³⁰* Tento krok lze považovat za jeden z prvních signálů voličům, že pravicové strany se dokáží dohodnout a jsou svolné ke spolupráci. Záměrem této spolupráce tedy bylo zamezit tříštění hlasů voličů, nicméně tato strategie se pro TOP 09 ukázala jako nedostatečná a neúspěšná, protože ani jeden z pěti kandidátů postoupivší do druhého kola svou šanci neproměnil a TOP 09 vyšla z těchto voleb naprázdno.¹³¹ Předseda Schwarzenberg po volbách uznal porážku a připustil nutnost vnitřní reformy strany. Sebekriticky přiznal, že jedna z příčin neúspěšné senátní kampaně mohla spočívat v přílišném soustředění na celostátní problémy a v nízké reflexi místních záležitostí. *„Za hlavní chybu označil to, že se TOP 09 podle něj příliš soustředila na celostátní politiku a neřešila problémy, které mají lidé v regionech. „Zásadní je, že jsme byli příliš zahleděni ve vedení strany,*

¹²⁸ TOP 09: Představujeme našeho kandidáta do Senátu[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/top-09-predstavujeme-naseho-kandidata-do-senatu-5001.html>>.

¹²⁹ Volby do Senátu Parlamentu ČR konané dne 12.10.-13.10.2012[online].c2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://volby.cz/pls/senat/se2?xjazyk=CZ&xdatum=20121012>>.

¹³⁰ ODS schválila kandidáty do Senátu[online].c1991-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.ods.cz/clanek/7488-ods-schvalila-kandidaty-do-senatu>>.

¹³¹ Volby do Senátu Parlamentu ČR konané dne 10.10.-11.10.2014[online].c2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.volby.cz/pls/senat/se2?xjazyk=CZ&xdatum=20141010>>.

v Parlamentu. Musíme se důkladněji zabývat našimi voliči a našimi příznivci. Víc naslouchat a méně mluvit,“ poznamenal předseda.¹³²

Předposlední volby do senátu proběhly před dvěma lety, v roce 2016 a pět úspěšných kandidátů dává tušit, že sebereflexe byla ve straně úspěšná a TOP 09 se podařilo poučit se z vlastních chyb. Respektive TOP 09 v těchto volbách získala dva nové senátory: Tomáše Czernina a Jiřího Růžičku, do senátu se s podporou TOP 09 a STAN dostal Jiří Holeček a opět Jan Horník a nezávislý senátor Zdeněk Nytra, který kandidoval s politickou a finanční podporou TOP 09.¹³³

Zatím poslední senátní volby se uskutečnily letos na podzim. Letošní volební kampaň TOP 09 zahájila sloganem BACK2TOP! – Zpátky k Topce, zpátky na vrchol.¹³⁴ I v těchto volbách byla TOP 09 poměrně úspěšná, pět kandidátů s koaliční podporou STAN a TOP 09 ve volbách zvítězilo. Mezi kandidáty byli dva neúspěšní kandidáti z prezidentské volby, Jiří Drahoš a Pavel Fischer. Jiří Drahoš dokonce zvítězil hned v prvním kole volby.¹³⁵ V současné době je tedy v senátu dohromady devět senátorů, kteří byli zvoleni za TOP 09 nebo s podporou TOP 09.

6. 4. Volby do krajských zastupitelstev

Obecně platí, že v krajských volbách zaznamenají největší úspěch ti kandidáti, kteří již v přechozím volebním zastávali post v nějakém místním obecním nebo městském zastupitelstvu.¹³⁶ Současně lze říci, že krajské volby jsou mezi obyvatelstvem vnímány jako tzv. volby druhé kategorie, což kromě jiného potvrzuje i tradičně nízká volební

¹³² Schwarzenberg: Můj odchod z čela TOP 09 není na pořadu dne[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/co-delame/napsali-o-nas/schwarzenberg-muj-odchod-z-cela-top-09-neni-na-poradu-dne-17202.html>>.

¹³³ TOP 09 jde do Senátu[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/top-09-jde-do-senatu-21209.html>>.

¹³⁴ BACK2TOP! Postavíme se za vás, nabízíme kvalitní osobnosti[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/back2top-postavime-se-za-vas-nabizime-kvalitni-osobnosti-24462.html>>.

¹³⁵ Drahoš by mohl vést Senát. V případě indispozice Zemana by ho zastoupil[online].c2005-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/z_domova/v-boji-o-senat-vede-ods-uz-vyhrali-cunek-a-drahos-20181008.html>.

¹³⁶ RYŠAVÝ, Dan; ŠARADÍN, Pavel. *Zastupitelé českých měst a obcí v evropské perspektivě*. Praha: SLON, 2011.

účast, která se stabilně pohybuje okolo 35 % oprávněných voličů. Voliči často tzv. dávají šanci novým stranám a hnutím a naopak vládní strany ztrácejí často podporu veřejnosti. Rozhodně platí, že se voliči rozhodují méně stranicky a podporují osobnosti. Volební kampaně, vzhledem k tomu, že pro občany tyto volby nebývají zajímavé, hrají při těchto volbách velmi důležitou roli a měly by se kromě vlastní prezentace stran a jejich cílů soustředit na apel na občany, aby ti využili svého práva a šli k volbám vyjádřit své preference.¹³⁷

Roku 2012 se konaly krajské volby, do kterých šla TOP 09 s hesly odkazujícími k odpovědnosti, poctivosti a hospodárnosti: *Vysočina potřebuje zodpovědné hospodáře (víc, než si myslíte)! Zodpovědní nezadlužují vlastní děti (víc, než si myslíte)! Poctiví chtějí transparentní veřejné zakázky (víc, než si myslíte)!¹³⁸* Kromě toho se TOP 09 rozhodla do jisté míry reflektovat místní záležitosti a problémy, na které lidé ve volebních kampaních do krajů slyší nejvíce. *„Kampaň by měla být o tématech krajských, protože právě o tom voliči rozhodují. Nicméně ve většině krajů bude dominovat téma neprůhledného a špatného hospodaření.“¹³⁹*

Důležitým úkolem TOP 09 bylo obhájit si nepopulární kroky, které strana udělala na celostátní úrovni jakožto vládní strana a které by straně mohly odlákat pravicové voliče. V krajské volební kampani strana upozadila vymezování se vůči ostatním politickým subjektům a soustředila se na propagaci reálných programových bodů a opatření. Zasazovala se především za transparentnost: *„Donutíme kraje k transparentnímu hospodaření. Zastupitelstva krajů i výborů budou veřejná, stejně jako záznamy z nich a hlasování. Zveřejníme podklady k jednání, zápisy a usnesení, i dokumenty. [...] Žádné velké protikorupční strategie nepotřebujeme. Zveřejníme všechno a také odměny všech volených funkcionářů a platy zaměstnanců v nejvyšších pozicích, včetně*

¹³⁷ ŠARADÍN, Pavel. *Teorie voleb druhého řádu a možnosti jejich aplikace v České republice*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008.

¹³⁸ Předvolební kampaň TOP 09[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/volby/archiv/2012-krajska-zastupitelstva/predvolebni-kampan-top-09-10889.html#fotogalerie>>.

¹³⁹ Volební boj: ohraná písnička? [online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/co-delame/napsali-o-nas/volebni-boj-ohrana-pisnicka-10779.html>>.

odměn. [...]“,¹⁴⁰ odmítala populismus a nereálná předvolební prohlášení a kladla důraz na hospodárnost a rozpočtovou odpovědnost.

Krajské volby se konaly v říjnu ve 13 krajích. Ve všech krajích oficiálně postavila TOP 09 kandidátní listinu spolu se Starosty, ovšem koaliční listina nesla v každém kraji jiný název, protože Starostové si do kandidátní listiny připojili místní označení, tedy například v Ústeckém kraji to byli Starostové pro Ústecko.¹⁴¹ Specifický byl případ Libereckého kraje, kde hnutí Starostové pro Liberecký kraj postavilo samostatnou kandidátku a ve volbách zvítězilo. Oproti tomu společná kandidátní listina TOP 09 a Starostů ve volbách neuspěla a toto uskupení se do zastupitelstva vůbec nedostalo. V celkovém srovnání nebyly krajské volby 2012 pro TOP 09 úspěšné. TOP 09 se Starosty uspěli ve Středočeském kraji, kde společná kandidátní listina získala 11, 71 % hlasů všech oprávněných voličů a tedy 10 mandátů v krajském zastupitelstvu. V ostatních krajích aliance buď nepřesáhla pětiprocentní hranici, nebo byl zisk hlasů poměrně nízký. V Jihočeském kraji získala TOP 09 a Starostové pro Jihočeský kraj přesně pět procent odevzdaných hlasů, což stačilo na 3 mandáty v zastupitelstvu. V Plzeňském kraji byl celkový zisk 5, 5 % a opět tři mandáty. Na Karlovarsku získala aliance 7, 38 % a čtyři mandáty v kraji. Ústecký kraj byl jedním ze dvou krajů, kde společná kandidátka ani nepřekročila pět procent nutných pro vstup do zastupitelstva, druhým byl kraj Moravskoslezský. V Královéhradeckém kraji získali Starostové a TOP 09 8, 25 % a pět mandátů v krajském zastupitelstvu, v Pardubickém kraji 6, 25 %, což koalici vyneslo tři mandáty. Na Vysočině získala aliance dva mandáty, když jen těsně překročila pětiprocentní limit (5, 05 %). V Jihomoravském kraji byl celkový zisk těsně pod šesti procenty (5, 86 %, pět mandátů), na Olomoucku byl zisk naopak těsně nad šesti procenty (6, 16 %, čtyři mandáty).¹⁴² V žádném kraji nebyla povolební pozice aliance natolik silná, aby se dostala do krajské rady, tu ve většině případů ovládly levicové strany, které v těchto krajských volbách zaznamenaly velký úspěch.

¹⁴⁰ Deset a jeden dobrý důvod, proč volit kandidáty TOP 09 a Starostů[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/volby/archiv/2012-krajska-zastupitelstva/deset-a-jeden-dobry-duvod-proc-volit-kandidaty-top-09-a-starostu-11265.html>>.

¹⁴¹ HLINOVSKEJ, Šimon. *TOP 09 a STAN jako aliance stran* Praha, 2014. 141 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce: PhDr. Petr Juptner, Ph.D.

¹⁴² Volby do zastupitelstev krajů konané dne 12.-13.10.2012[online].c2016[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.volby.cz/pls/kz2012/kz2?xjazyk=CZ&xdatum=20121012>>.

Důsledkem nenaplněných volebních očekávání byla revize smlouvy o spolupráci, ke které došlo o rok později.

Zatím poslední volby do zastupitelstev krajů se konaly o čtyři roky později, v říjnu 2016. V těchto volbách volilo 34, 57 %¹⁴³ oprávněných voličů. Tyto volby byly do značné míry ovlivněny uprchlickou krizí a relativně vyhrocenou společenskou atmosférou. Přestože o azyl v České republice požádalo zanedbatelné množství uprchlíků, Česká republika se řadí k zemím s nejnegativnějším postojem k migraci. Občané vnímali uprchlíky jako výraznou bezpečnostní hrozbu a 61 % obyvatel České republiky zastávalo názor, že by Česká republika neměla uprchlíky přijímat vůbec, přičemž v porovnání se statistikami ze září roku 2015 podíl takto smýšlejících lidí ještě vzrostl.¹⁴⁴ Tato skutečnost se odrazila ve volebních programech některých stran a do značné míry předurčila styl vedení kampaně. TOP 09 stavěla kampaň na racionalitě (Silou rozumu!) a na tradičních hodnotách. I nadále trvala na nutnosti začlenění České republiky do evropských struktur a xenofobní nálady ve společnosti zohledňovala ve své kampani jen minimálně, přestože si zřetelně uvědomovala, odraz těchto společenských témat ve volebních výsledcích bude značný. TOP 09 se odmítala vézt na vlně populismu a migrační krize se ve svých heslech dotýkala jen velmi okrajově. Miroslav Kalousek se k této problematice vyjádřil následovně: „*Jsmo důsledně nepopulistická strana. Problém migrace nepodceňujeme, ale odmítáme ho zneužívat, odmítáme být obchodníky se strachem. Tedy ti, kteří nemají s tímhle přístupem problémy, mají proti nám v těchto volbách jistou výhodu. Je třeba to vědět a počítat s tím, to ale neznamená, že se z nás stanou populisté.*“¹⁴⁵ Strana se na jedné straně jasně vymezila vůči nálepce tzv. vítáčů, kterou jí přidělila opozice („*My nejsme žádní vítáči, to zdůrazňuji. Ale také nejsme žádní populističtí obchodníci se strachem. A to, že populističtí obchodníci se strachem získali pár procent za to, že neodpovědně dělali své*

¹⁴³ Volby do zastupitelstev krajů konané dne 7.-8.10.2016[online].c2016[citováno dne 2.12.2018].

Dostupné z: <<https://www.volby.cz/pls/kz2016/kz2?xjazyk=CZ&xdatum=20161007>>.

¹⁴⁴ Postoj české veřejnosti k přijímání uprchlíků květen 2016[online].c2018[citováno dne 2.12.2018].

Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a2068/f9/pm160607.pdf>.

¹⁴⁵ Kalousek: Nejsme žádní vítáči, v odmítání kvót vládu podporujeme[online].c2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.novinky.cz/domaci/414275-kalousek-nejsme-zadni-vitaci-v-odmitani-kvot-vladu-podporujeme.html>>.

spoluobčany, aniž by měli konkrétní řešení, to my dělat nebudeme.“¹⁴⁶), ale na druhé straně v duchu hodnot, ke kterým se hlásí a které vyznává, uvedla, že by se evropská společnost měla snažit problém aktivně řešit již v jeho zárodku a nepřivírat nad bezprecedentní migrační krizí oči.

Krajské volby 2016 ovládlo hnutí ANO, které dominovalo v devíti ze třinácti krajů. V Jihočeském kraji a na Vysočině zvítězila strana ČSSD, ve Zlínském kraji se sedmiprocentním nárůstem na druhé ANO vyhrála volby strana KDU-ČSL a v Libereckém kraji opět jasně zvítězili Starostové pro Liberecký kraj (32, 35 %).¹⁴⁷ V osmi krajích TOP 09 nepřekonal pětiprocentní uzavírací klauzuli a ani se tak nedostala do krajského zastupitelstva. Svůj podíl na takovém volebním výsledku měl jistě rozpad aliance se Starosty, kteří byli v krajských volbách poměrně úspěšnější a kteří s TOP 09 tvořili volební koalici, nebo si podporovali vzájemnou podporu v pouhých třech krajích: v Jihočeském, Karlovarském a v Jihomoravském kraji.¹⁴⁸ Problém byl podle tehdejšího předsedy Miroslava Kalouska ve velmi nízké volební účasti, ze které profitují disciplinovaní voliči levice a voliči populistických a extrémních uskupení.

V krajských volbách 2016 došlo k potvrzení trendu hnutí ANO, které se stalo jednoznačným vítězem krajských voleb. V nepříznivých a nedostatečných volebních výsledcích strany TOP 09 se odrazilo ukončení spolupráce se Starosty, kteří naopak zaznamenali volební úspěch, ve většině krajů, ve kterých kandidovali Starostové proti TOP 09, získali Starostové více hlasů, než jejich bývali alianční partner a potvrdili si tak dojmy z krajských voleb 2012, po kterých se začaly ozývat první hlasy volající po ukončení, nebo omezení spolupráce.

¹⁴⁶ Příště musíme dostat k volbám mladé, hodnotí Kalousek výsledky TOP 09[online].c1999-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://zpravy.idnes.cz/rozhovor-miroslav-kalousek-top-09-volby-fc7-/domaci.aspx?c=A161008_184216_domaci_pku>.

¹⁴⁷ Volby do zastupitelstev krajů konané dne 7.-8.10.2016[online].c2016[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.volby.cz/pls/kz2016/kz2?xjazyk=CZ&xdatum=20161007>>.

¹⁴⁸ Krajské volby 2016: Kompletní výsledky ze všech koutů republiky. Najděte si, jak volila vaše obec[online].c1999-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/volby-kraje-2016/#0>>.

6. 5. Komunální volby

V říjnových komunálních volbách roku 2010 bylo zvoleno dohromady 1171 zastupitelů za TOP 09. Z tohoto celkového počtu jich ovšem 821 bylo bez politické příslušnosti a jen 347 bylo členy strany TOP 09. Celkovým vítězem těchto voleb se stala Občanská demokratická strana, hned za ní se umístila ČSSD,¹⁴⁹ která ovládla velká města a vyslala tím varování vládní ODS: „ČSSD vyšla kampaň, v níž kritizovala úsporné reformy vlády a po historické porážce ve sněmovních volbách získala ve městech naopak historicky nejlepší výsledek.“¹⁵⁰

TOP 09 šla do těchto voleb společně s hnutím Starostové a nezávislí, v mnoha obcích měli kandidátku společnou, někde však, po vzájemné dohodě, měla strana TOP 09 a hnutí STAN samostatné kandidátky. „V několika desítkách obcí bude jak kandidátka TOP 09, tak kandidátka hnutí Starostové a Nezávislí. Všude, kde jsou obě kandidátky, k tomu došlo po vzájemné dohodě. „Ve více než padesáti místech jsme se rozhodli přivést do komunální politiky co nejvíce místních občanů a umožnili kandidaturu jak za hnutí Starostové a Nezávislí, tak za TOP 09. Ostatně volič stejně obdrží jen jeden volební lístek a může si zastupitelstvo složit skutečně napříč politickým spektrem. Bude jen dobře, že se zájem o volby a dění v naší zemi mezi občany zase o trochu zvýší,“ říká předseda hnutí Starostové a nezávislí Petr Gazdík.“¹⁵¹

TOP 09 suverénně zvítězila v hlavním městě, kde získala 26 mandátů, nicméně výsledkem povolebních jednání byla rada sestavená ODS a ČSSD, TOP 09 tak odešla do opozice a lídr pražské kandidátky Zdeněk Tůma se tak nestal primátorem.

Volby do obecních zastupitelstev roku 2014 kandidovala TOP 09 separátně, společné kandidátní listiny se Starosty byly tentokrát spíš výjimkou. V Praze uzavřeli Starostové trojkoalici se Stranou zelených a s lidovci, TOP 09 kandidovala v Praze samostatně, lídrem pražské kandidátky byl Tomáš Hudeček. Ve volbách v Praze skončila TOP 09 druhá, za hnutím ANO a primátorkou se po povolebních vyjednáváních stala Adriana

¹⁴⁹ Volby do zastupitelstev obcí konané dne 15.-16.10.2010[online].c2014[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.volby.cz/pls/kv2010/kv?xjazyk=CZ&xid=1>>.

¹⁵⁰ Komunální volby[online].c1999-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.aktualne.cz/wiki/politika/komunalni-volby/r~i:wiki:930/>>.

¹⁵¹ Volby 2010 do zastupitelstev obcí[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/volby/archiv/2010-zastupitelstva-obci/?stranka=50&fVH_v=15#hledatClanky>.

Krnáčová. Celkem v komunálních volbách 2014 získala TOP 09 868 zastupitelských mandátů,¹⁵² což je poměrně velká ztráta na volební zisk předchozích komunálních voleb. Neuspokojivý výsledek lze přičítat neshodám a nespolupráci se Starosty, kteří jsou tradičně v komunální politice úspěšnější. TOP 09 trpěla absencí nosného tématu, které by strana propagovala na komunální úrovni. Někteří glosátoři přičítají neúspěch TOP 09 i špatně vedené volební kampani: „*Měli špatně vedenou kampaň. Například Zlín byl celý oblepen předvolebními plachtami TOP 09, ale s tak tragickými sděleními, že měl člověk skoro dojem, jako by se do zastupitelstva vůbec nechtěli dostat.*“¹⁵³

Ve volbách do zastupitelstev obcí v roce 2018 bylo zvoleno celkem 484 zastupitelů navržených za TOP 09.¹⁵⁴ Toto číslo dokládá silně sestupnou tendenci volebních výsledků strany. Do těchto komunálních voleb šla TOP 09 s apelem na voliče, aby využili svého volebního práva. „*Volby ve městech a obcích jsou stejně důležité jako volby do sněmovny, protože jejich výsledek zásadně ovlivňuje život lidí v místě, kde žijí. Běžte, prosím, zvolit ty, které znáte a věříte jim. Jinak vašim městům a obcím dají směr komunističtí voliči. Nechceme, aby i rozhodování v obcích a městech ovlivňovali komunisté, když už jim to hnutí ANO a ČSSD umožnily ve vládě,*“ řekl předseda TOP 09 Jiří Pospíšil.¹⁵⁵ V Praze kandidovala TOP 09 spolu se STAN jako Spojené síly pro Prahu a předseda strany hodnotí místní volební výsledek jako úspěch: „*U TOP 09 převládla v sobotu večer ve Velkopřevorském paláci na Malé straně spokojenost. Před novináře předstoupil po desáté hodině i předseda TOP 09 Jiří Pospíšil, který vyjádřil svoji spokojenost se známými výsledky voleb.*“¹⁵⁶ Po volbách v Praze vznikla koalice složená z České pirátské strany, hnutí Praha sobě a Spojených sil pro Prahu, primátorem se stal Zdeněk Hřib. TOP 09 se tak opět stala členem radniční koalice.

¹⁵² Komunální volby[online].c1999-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z:

<<https://zpravy.aktualne.cz/komunalni-volby-2014/#/>>.

¹⁵³ Poraženým těchto voleb je jednoznačně TOP 09 [online].c2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z:

<<https://www.respekt.cz/fokus/porazenym-techto-voleb-je-jednoznacne-top-09>>.

¹⁵⁴ Volby 2018 do zastupitelstev obcí[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z:

<<https://www.top09.cz/volby/2018-zastupitelstva-obci/>>.

¹⁵⁵ Běžte volit – ti rudí chodí vždycky, vyzvala TOP 09 a zahájila kampaň[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/bezte-volit-ti-rudi-chodi-vzdycky-vyzvala-top-09-a-zahajila-kampan-24792.html>>.

¹⁵⁶ TOP 09 je s výsledky voleb spokojena, v Praze začala vyjednávat[online].c1999-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://volby.idnes.cz/komunalni-volby-2018-top-09-pospissil-schwarzenberg-ful-volby.aspx?c=A181006_152239_volby-2018_simk>.

Jasným vítězem posledních komunálních voleb však byli podle expertů nezávislí kandidáti, což by měly vládnoucí a tradiční strany vnímat jako další signál k zamyšlení. Pozitivním aspektem těchto voleb byl současně fakt, že v hlavním městě výrazně uspěla strana, která se dlouhodobě podílí na výkonu moci v jedné z pražských částí,¹⁵⁷ a strany by si tedy měly uvědomit, že volební výsledek do značné míry ovlivňují pozitivní i negativní výsledky, které za stranou stojí a volby tak nejsou čistě výsledkem předvolebních strategií a marketingu. *„Pokud by se ve volbách začalo objevovat zodpovídání se politiků a voliči budou hlasovat na základě toho, co reálně viděli, byla by to pozitivní zpráva pro celou naši politickou scénu.“*¹⁵⁸ Na místní úrovni se letos TOP 09 soustředila na témata srozumitelné veřejné správy, moderní infrastruktury a nechyběl ani tradiční apel na odpovědné hospodaření.

¹⁵⁷ Hnutí Jana Čížinského Praha sobě je od listopadu 2014 oblíbeným starostou městské části Praha 7, v komunálních volbách 2018 se hnutí Praha sobě stalo třetím nejúspěšnějším kandidátem, samotný Čížinský získal nejvíce preferenčních hlasů ze všech kandidátů, dohromady 80 552.

¹⁵⁸ Nejen marketing. Voliči dokázali ocenit předchozí práci, hodují se na pozitivním aspektu voleb hosté OVM[online].c1996-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2615858-nejen-marketing-volici-dokazali-ocenit-predchozi-praci-shoduji-se-na-pozitivnim>>.

Závěr

Politická strana TOP 09 byla založena roku 2009 a hned ve volbách do Poslanecké sněmovny následujícího roku zaznamenala velký úspěch a stala se členem vládnoucí koalice, kterou tvořila Občanská demokratická strana, Věci veřejné a právě TOP 09, která tak hned dostala příležitost k prosazování vlastního volebního programu. Voliči dali jasně najevo nespokojenost s tradičními velkými stranami, čehož TOP 09 jako nový subjekt velmi obratně využila, proti stávajícím stranám se jasně vymezila a spolu s dalším novým subjektem, s Věcmi veřejnými narušila dosavadní politickou praxi, kdy se u moci střídaly zavedené politické strany, které naopak zaznamenaly prudký odliv voličů. TOP 09 sama sebe definuje jako konzervativní pravicovou stranu a z tohoto titulu v tomto volebním období oslabilo nejvíce právě pravicovou ODS.

Následující volby do Poslanecké sněmovny roku 2013 jsou charakteristické trendem oslabování politické pravice a růstem preferencí levicových stran, které využily nepopulární úsporná opatření dosavadní vlády ve svůj prospěch. Současně byly tyto volby ovlivněny vstupem nového subjektu na politickou scénu. Hnutí ANO získalo téměř 19 % hlasů, stalo se členem vládní koalice a TOP 09 se stala opoziční stranou. Nejhorší volební výsledek zaznamenala TOP 09 v zatím posledních volbách do Poslanecké sněmovny na podzim roku 2017, kdy se straně jen těsně podařilo překonat pětiprocentní hranici pro vstup do Poslanecké sněmovny.

Příčiny tohoto volebního úpadku spatřuji v několika faktorech: do jisté míry ho zcela jistě ovlivnily změny na postu předsedy strany. Charismatický a všeobecně populární Karel Schwarzenberg, který byl spolustrůjcem prvního volebního úspěchu, byl vystřídán nejprve Miroslavem Kalouskem, toho po čase nahradil Jiří Pospíšil. Lze říci, že ani jeden z nich nedosahuje oblíbenosti prvního lídra, což se jistě na volebních výsledcích odrazilo. Dalším faktorem byla dle mého názoru nepopulární hospodářská opatření, která strana prosazovala jako člen vládní koalice a která si strana nebyla schopna dostatečně obhájit před laickou veřejností. Do značné míry je volební propad dán také úspěchem hnutí ANO, které od předposledních voleb ještě posílilo a volby do Poslanecké sněmovny roku 2017 s přehledem vyhrálo. TOP 09 si sama neprospěla soustavnou kritikou dosavadní vlády a především intenzivním vymezováním se vůči

hnutí Andreje Babiše, které má naopak ve společnosti čím dál vyšší podporu a sympatie.

Samostatnou kapitolou je ukončení spolupráce se Starosty a nezávislími, které prokazatelně způsobilo značný odliv voličů TOP 09, přičemž nejmarkantnější byl tento odliv především na krajské a komunální úrovni. V důsledku ukončení této spolupráce kandidovaly TOP 09 a STAN separátně, což vedlo ke štěpení sil, na které doplatila právě TOP 09. Konec této spolupráce byl důsledkem dlouhodobější nespokojenosti mezi Starosty, ovšem v současné době se jedná o obnovení aliance v takové podobě, která by více respektovala aktuální rozložení politických sil.

Dalším faktorem je skutečnost, že strana je otevřeně proevropská, což se v současné době neseťkává s přílišnými sympatiemi společnosti, která se vlivem okolností a posledních událostí staví k evropským strukturám spíše odmítavě.

Dále je třeba zmínit skutečnosti, že poměrně dost voličů se z nejrůznějších důvodů vrátilo k podpoře ODS, které se podařilo vymanit se z vnitrostranických krizí a znovu se stát vůdčí silou české pravice a fakt, že mnoho voličů TOP 09 odešlo k silicím České pirátské straně, která se stala silným soupeřem, který kromě jiného straně TOP 09 do značné míry odlákal část její tradiční volební základny – mladé voliče.

Co se programatiky a volebních vizí týká, TOP 09 je stranou jednak konzervativní a jednak konzistentní ve svých názorech. Volební témata spíše prohlubuje a přizpůsobuje aktuální situaci, ale v zásadě je nemění.

Vzhledem k nepříznivým volebním prognózám do budoucna je otázkou, zda se straně v dalších volbách do Poslanecké sněmovny podaří dosáhnout takového volebního výsledku, který by ji umožnil aktivně se další čtyři roky podílet na politickém dění, alespoň z pozice opozice a bude zajímavé sledovat, jak (a jestli) tomu strana přizpůsobí volební strategii a PR. Pozitivním faktorem je v tuto chvíli fakt, že je TOP 09 součástí vládní koalice v Praze a zatím nepříliš příznivé vyhlídky strany by toto působení mohlo zvrátit v její prospěch.

Seznam zdrojů a literatury

Odborná literatura

DUVERGER, Maurice. *Politické strany*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016.

FIALA, Petr a kol. Český stranický systém po roce 1989. In: MAREK, Pavel a kol. (eds.): *Přehled politického stranictví na území Českých zemí a Československa v letech 1861-1998*. Katedra politologie a evropských studií FF UP, Olomouc 2000.

FIALA, Petr; STRMISKA, Maxmilián. *Teorie politických stran*. Brno: Barrister and Principal, 1998.

Havlík, Vlastimil. „*Politické strany a jejich systém v letech 2006–2010.*“ In: Balík, Stanislav a kol.: *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. s. 11–38.

HVÍŽĎALA, Karel (ed.) *Knižecí rozhovory s Karlem Schwarzenbergem (1990 – 2012)*. Praha: Portál, 2012.

JARMARA, Tomáš. 2011. *TOP 09 a Věci veřejné v kontextu institucionalizace českých politických stran po roce 1989*. Politologická Revue 17, č. 1, s. 56-74.

LINEK, Lukáš a kol. 2014. *Voliči a volby 2010*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici se Sociologickým ústavem AV ČR.

NOVÁK, Miroslav. *Systémy politických stran*. Praha: SLON, 1997.

RYŠAVÝ, Dan; ŠARADÍN, Pavel. *Zastupitelé českých měst a obcí v evropské perspektivě*. Praha: SLON, 2011.

ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie. Srovnávací analýza demokratických politických systémů*. Praha: Portál, 2002.

SARTORI, Giovanni. *Strany a stranické systémy. Schéma pro analýzu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005.

ŠARADÍN, Pavel. *Teorie voleb druhého řádu a možnosti jejich aplikace v České republice*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008.

VODIČKA, Karel; CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky. Historie a současnost*. Praha: Portál, 2003.

ŽALOUDEK, Karel. *Encyklopedie politiky*. Praha: Libri, 1996.

Diplomové práce

HLINOVSKÝ, Šimon. *TOP 09 a STAN jako aliance stran* Praha, 2014. 141 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce: PhDr. Petr Juptner, Ph.D.

SMÍŠKOVÁ, Tereza. Politické strany a systémy politických stran [online]. Praha, 2011 [citování dne 2. 12. 2018]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/6w6poo/?lang=en;furl=%2Fid%2F6w6poo%2F>>. Bakalářská diplomová práce. Bankovní institut. Vedoucí práce: Mgr. Michal Houska.

Internetové zdroje

BACK2TOP! Postavíme se za vás, nabízíme kvalitní osobnosti [online]. c2009-2018 [citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/back2top-postavime-se-za-vas-nabizime-kvalitni-osobnosti-24462.html>>.

BASTLOVÁ, Marie. Skryté tváře voleb: Kdo tlačí k volebním ziskům TOP 09 [online]. [citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://neovlivni.cz/skryte-tvare-voleb-kdo-tlaci-k-volebnim-ziskum-top-09/>>.

Běžte volit – ti rudí chodí vždycky, vyzvala TOP 09 a zahájila kampaň [online]. c2009-2018 [citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/bezte-volit-ti-rudi-chodi-vzdycky-vyzvala-top-09-a-zahajila-kampan-24792.html>>.

Catch all strana neboli strana všelidová[online]. c2018[citováno dne 2. 12. 2018]. Dostupné z: <<http://www.politicky-slovník.cz/politicke-mysleni/catch-all-strana/>>.

ČSSD: Odvolání Pospíšila je útokem na nezávislost státního zastupitelství[online].c2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<http://denikreferendum.cz/clanek/13483-cssd-odvolani-pospisila-je-utokem-na-nezavislost-statniho-zastupitelstvi>>.

Demagog.cz. Factcheck politických diskusí – Jiří Pospíšil[online].c2012-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://demagog.cz/politici/71>>.

Deset a jeden dobrý důvod, proč volit kandidáty TOP 09 a Starostů[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/volby/archiv/2012-krajska-zastupitelstva/deset-a-jeden-dobry-duvod-proc-volit-kandidaty-top-09-a-starostu-11265.html>>.

Dohoda TOP 09 a STAN. Pokračujeme![online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/co-delame/medialni-vystupy/dohoda-top-09-a-stan-pokracujeme-15067.html>>.

Drahoš by mohl vést Senát. V případě indispozice Zemana by ho zastoupil[online].c2005-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/z_domova/v-boji-o-senat-vede-ods-uz-vyhrali-cunek-a-drahos-20181008.html>.

DUVERGER, Maurice. *Politické strany*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016.

Exministr Jiří Pospíšil opustil ODS, poslancem zůstává[online].c1999-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://zpravy.idnes.cz/jiri-pospisil-odesel-z-ods-dcw-/domaci.aspx?c=A140130_153051_domaci_jw>.

Jmenování vlády premiéra Petra Nečase[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/jmenovani-vlady-premiera-petra-necase-74262/>>.

Jsem pro spojení se starosty, říká Pospíšil[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/co-delame/napsali-o-nas/jsem-pro-spojeni-se-starosty-rika-pospisil-25172.html>>.

JUDr. Jiří Pospíšil[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/osobnosti/judr-jiri-pospisi-15862.html>>.

Kalousek V Praze se musíme spojit proti straně vůdcovského typu![online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/co-delame/medialni-vystupy/kalousek-v-praze-se-musime-spojiti-proti-strane-vudcovskeho-typu-17147.html>>.

Kalousek: Byla to šílená, ale jediná varianta (rozh. Viliam Buchert) [online].c1999-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://zpravy.idnes.cz/kalousek-byla-to-silena-ale-jedina-varianta-f2x-/domaci.aspx?c=A060829_183740_domaci_cen>.

Kalousek: Nejsme žádní vítači, v odmítání kvót vládu podporujeme[online].c2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.novinky.cz/domaci/414275-kalousek-nejsme-zadni-vitaci-v-odmitani-kvot-vladu-podporujeme.html>>.

Kalousek: V KDU-ČSL určitě končím[online].c2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://m.zpravy.tiscali.cz/kalousek-v-kdu-csl-urcite-koncim-14294>>.

Karel Schwarzenberg: Životopis[online].c2004-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<http://www.karelschwarzenberg.cz/zivotopis.html>>.

Koaliční smlouva mezi ČSSD, hnutím ANO 2011 a KDU-ČSL na volební období 2013-2017[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/dulezite-dokumenty/koalici-smlouva-mezi-cssd--hnutim-ano-2011-a-kdu-csl-na-volebni-obdobi-2013---2017-115459/>>.

Koaliční smlouva o vytvoření koalice rozpočtové odpovědnosti, vlády práva a boje proti korupci[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Koalici-smlouva-10-4-12.pdf>>.

Koaliční smlouva[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/dulezite-dokumenty/koalici-smlouva-74245/>>.

Komunální volby[online].c1999-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.aktualne.cz/wiki/politika/komunalni-volby/r~i:wiki:930/>>.

Krajské volby 2016: Kompletní výsledky ze všech koutů republiky. Najděte si, jak volila vaše obec[online].c1999-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/volby-kraje-2016/#0>>.

Lídři starostů Půta a Gazdík nepočítají pro krajské volby s TOP 09[online].c1999-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://zpravy.idnes.cz/lidri-starostu-a-nezavislych-nepocitaji-pro-krajske-volby-s-top-09-1cg-domaci.aspx?c=A141016_133129_domaci_kop>.

Ministr spravedlnosti Pospíšil skončil, Klaus ho na návrh Nečase odvolal[online].c2005-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/z_domova/ministr-spravedlnosti-pospasil-skoncil-klaus-ho-na-navrh-necase-odvolal-20120627.html>.

Nejen marketing. Voliči dokázali ocenit předchozí práci, hodují se na pozitivním aspektu voleb hosté OVM[online].c1996-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2615858-nejen-marketing-volici-dokazali-ocenit-predchozi-praci-shoduji-se-na-pozitivnim>>.

Nejlepší slogan podle expertů: Když se kecají blbosti, tak spím[online].c1999-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://zpravy.idnes.cz/nejlepsi-slogan-podle-expertu-kdyz-se-kecaji-blbosti-tak-spim-puk-/domaci.aspx?c=A100421_081144_domaci_nos>.

Nerozhodní hledající změnu i tradiční voliči tradičních stran[online].c1996-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1068920-nerozhodni-hledajici-zmenu-i-tradicni-volici-tradicnich-stran>>.

ODS a TOP 09 přišly o milion voličů, polovina volí ANO[online].c1999-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/volby/ods-a-top-09-prisly-o-milion-volicu-polovina-voli-ano/r~cded0d8029b211e3b6ba0025900fea04/>>.

ODS schválila kandidáty do Senátu[online].c1991-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.ods.cz/clanek/7488-ods-schvalila-kandidaty-do-senatu>>.

PANUŠKA, Miroslav; PFEIFFEROVÁ, Věra: Exministr financí Miroslav Kalousek oznámil odchod z KDU-ČSL[online].c1997-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/exministr-financi-miroslav-kalousek-oznamil-odchod-z-kdu-csl_200905281840_mpanuska>.

Pokud nebudeme mít ve volbách alespoň pět procent, končím, říká Miroslav Kalousek[online].c1996-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://domaci.ihned.cz/c1-65621450-kalousek-ziskame-nejmin-10-procent-jinak-koncim>>.

Politické strany a jejich typologie[online]. [citováno dne 2. 12. 2018]. Dostupné z: <<https://is.muni.cz/do/law/shop/publikace/67423851/210-8365-Ukazka.pdf>>.

Politika Lidovecké být či nebýt[online].c2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <http://neviditelnypes.lidovky.cz/politika-lidovecke-byt-ci-nebyt-d36-/p_politika.aspx?c=A081118_114149_p_politika_wag>.

Poraženým těchto voleb je jednoznačně TOP 09 [online].c2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.respekt.cz/fokus/porazenym-techto-voleb-je-jednoznacne-top-09>>.

Pospíšil oživuje dvojblok se Starosty[online].[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.novinky.cz/domaci/484728-pospissil-ozivuje-dvojblok-se-starosty.html>>.

Postoj české veřejnosti k přijímání uprchlíků květen 2016[online].c2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a2068/f9/pm160607.pdf>.

Proč nás volit – volební program[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/proc-nas-volit/>>.

Předvolební kampaň TOP 09[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/volby/archiv/2012-krajska-zastupitelstva/predvolebni-kampan-top-09-10889.html#fotogalerie>>.

Příště musíme dostat k volbám mladé, hodnotí Kalousek výsledky TOP 09[online].c1999-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://zpravy.idnes.cz/rozhovor-miroslav-kalousek-top-09-volby-fc7-/domaci.aspx?c=A161008_184216_domaci_pku>.

Rozvod TOP 09 a hnutí STAN. Gazdík má skončit ve vedení Sněmovny[online].c1999-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://zpravy.idnes.cz/rozvod-top-09-a-hnuti-stan-gazdik-ma-skoncit-ve-vedeni-snemovny-p6n-/domaci.aspx?c=A161108_211002_domaci_kop>.

Schwarzenberg: Můj odchod z čela TOP 09 není na pořadu dne[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/co-delame/napsali-o-nas/schwarzenberg-muj-odchod-z-cela-top-09-neni-na-poradu-dne-17202.html>>.

Schwarzenberg: Uvidíme se v lepším čase[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/co-delame/napsali-o-nas/schwarzenberg-uvidime-se-v-lepsim-case-12096.html>>.

Smlouva o dlouhodobé spolupráci[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/files/soubory/smlouva-o-dlouhodobu-spolupraci-mezi-top-09-a-stan-2013_1017.pdf>.

Smlouva o vytvoření stabilního politického prostředí v České republice uzavřená mezi Českou stranou sociálně demokratickou a Občanskou demokratickou stranou[online]. [citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/milos-zeman/Opozicni-smlouva.pdf>>.

Spojené síly pro Prahu[online].c2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.spojenapraha.cz/>>.

Stanovy politické strany TOP 09[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/dokumenty/stanovy/>>.

Starostové a nezávislí (STAN)[online].c1999-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.aktualne.cz/wiki/politika/starostove-a-nezavisli-stan/r~i:wiki:3789/?redirected=1543777217>>.

Starostové a nezávislí: Volební program a ideová východiska[online].c2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.starostove-nezavisli.cz/o-nas/volebni-program-a-ideova-vychodiska>>.

Strana TOP 09 a hnutí Starostové a nezávislí podepsaly smlouvu o spolupráci[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/strana-top-09-a-hnuti-starostove-a-nezavisli-podepsaly-smlouvu-o-spolupraci-69.html>>.

Systémy politických stran a základní modely opozice[online]. [citováno dne 2. 12. 2018]. Dostupné z:

<http://sreview.soc.cas.cz/uploads/65febde4fb42aa2f310abcdcfa669f0d6b94ec30_328_305NO_VAK.pdf/>.

Tisková konference přípravného výboru TOP 09[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/tiskova-konference-pripravneho-vyboru-top-09-65.html>>.

TOP 09 a Starostové a nezávislí schválili kandidáty do Senátu[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/top-09-a-starostove-a-nezavisli-schvalili-kandidaty-do-senatu-2836.html>>.

TOP 09 a Starostové budou v krajských volbách kandidovat zvlášť[online]. c2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <http://ceskapozice.lidovky.cz/top-09-a-starostove-budou-v-krajskych-volbach-kandidovat-zvlast-pva-/tema.aspx?c=A130418_220322_pozice_116339>.

TOP 09 jde do Senátu[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/top-09-jde-do-senatu-21209.html>>.

TOP 09 je s výsledky voleb spokojena, v Praze začala vyjednávat[online].c1999-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://volby.idnes.cz/komunalni-volby-2018-top-09-pospisi-l-schwarzenberg-ful-/volby.aspx?c=A181006_152239_volby-2018_simk>.

TOP 09: Máme největší mandát k obhajobě konzervativních hodnot[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/top-09-mame-nejvetsi-mandat-k-obhajobe-konzervativnich-hodnot-14402.html>>.

TOP 09: Představujeme našeho kandidáta do Senátu[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/top-09-predstavujeme-naseho-kandidata-do-senatu-5001.html>>.

Tři roky vlády Petra Nečase[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/tema/tri-roky-vlady-petra-necase-108619/>>.

Twitter: Miroslav Kalousek[online].[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://twitter.com/kalousekm?lang=cs>>.

Víme, kam jdeme[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/files/soubory/vime-kam-jdeme-programovy-letak_895.pdf>.

Vláda Mirka Topolánka II. (09.01.2007-08.05.2009). Přehled členů vlády[online]. c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/mirek-topolank-2/prehled-ministru-24440/>>.

Vláda splnila desítky bodů z programového prohlášení[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-splnila-desitky-bodu-z-programoveho-prohlaseni-84619/>>.

Vláda Václava Klause II. (04.07.1996-02.01.1998). Přehled členů vlády[online]. c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2007-cr/vaclav-klaus-2/prehled-ministru-24632/>>.

Volba prezidenta republiky konaná ve dnech 11.-12.1.2013[online].c2017[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.volby.cz/pls/prez2013/pe2?xjazyk=CZ>>.

Volby 2010 do zastupitelstev obcí[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <https://www.top09.cz/volby/archiv/2010-zastupitelstva-obci/?stranka=50&fVH_v=15#hledatClanky>.

Volby 2017 do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky hodnot[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/volby/archiv/2017-poslanecka-snemovna/>>.

Volby 2018 do zastupitelstev obcí[online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.top09.cz/volby/2018-zastupitelstva-obci/>>.

Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 31.5.-1.6.1996 [online].[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.volby.cz/pls/ps1996/u4>>.

Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 19.-20.6.1998 [online].[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.volby.cz/pls/ps1998/u4>>.

Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 02.06.-03.06.2006 [online].[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.volby.cz/pls/ps2006/ps2?xjazyk=CZ>>.

Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 14.06.-15.06.2002 [online].[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://volby.cz/pls/ps2002/ps2?xjazyk=CZ>>.

Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 25.10.-26.10.2013 [online].c2017[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.volby.cz/pls/ps2013/ps2?xjazyk=CZ>>.

Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 25.10.-26.10.2013 [online].c2017[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.volby.cz/pls/ps2013/ps61?xjazyk=CZ&xv=2>>.

Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20.10.-21.10.2017 [online].c2017[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.volby.cz/pls/ps2017/ps61?xjazyk=CZ&xv=1>>.

Volby do Senátu Parlamentu ČR konané dne 10.10.-11.10.2014[online].c2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.volby.cz/pls/senat/se2?xjazyk=CZ&xdatum=20141010>>.

Volby do Senátu Parlamentu ČR konané dne 12.10.-13.10.2012[online].c2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://volby.cz/pls/senat/se2?xjazyk=CZ&xdatum=20121012>>.

Volby do zastupitelstev krajů konané dne 12.-13.10.2012[online].c2016[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.volby.cz/pls/kz2012/kz2?xjazyk=CZ&xdatum=20121012>>.

Volby do zastupitelstev krajů konané dne 7.-8.10.2016[online].c2016[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.volby.cz/pls/kz2016/kz2?xjazyk=CZ&xdatum=20161007>>.

Volby do zastupitelstev obcí 10.10.-11.10.2014[online].c2014[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.volby.cz/pls/kv2014/kv1111?xjazyk=CZ&xid=1&xdz=4&xnumnuts=1100&xobc=c=554782&xstat=0&xvyber=0>>.

Volby do zastupitelstev obcí konané dne 15.-16.10.2010[online].c2014[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://www.volby.cz/pls/kv2010/kv?xjazyk=CZ&xid=1>>.

Volby so senátu Parlamentu ČR – 2010[online].[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z:
<<https://www.czso.cz/csu/czso/volby-do-senatu-parlamentu-cr-v-roce-2010-n-gsfuzcpvcf>>.

Volební boj: ohraná písnička? [online].c2009-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z:
<<https://www.top09.cz/co-delame/napsali-o-nas/volebni-boj-ohrana-pisnicka-10779.html>>.

Výsledky voleb 2010[online].c1996-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z:
<<https://archiv.ihned.cz/c1-43940830-vysledky-voleb-2010>>.

Žalobce: Nagyová zneužívala odposlechy, aby přiměla Nečase k rozvodu[online].c1996-2018[citováno dne 2.12.2018]. Dostupné z: <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1816487-zalobce-nagyova-zneuzivala-odposlechy-aby-primela-necase-k-rozvodu>>.